

חידושי הרש"י
 רבי ברכיה בר בני
 בר בשם רבי בר בר
 לשלשה ברי. עיין
 גירסת המסעות כהנה
 בשם הירושלמי, ונראה
 הוא לאון קוציא ונלא
 נלאון חיבטיאל, ורלה
 לומר אם כן יקשה
 מהיטין דמן דקטנים
 אין מומנים עליהם
 וכליחא בגמרא דילין:

אמרי יושר

תשעה נראין
 בעשרה. כדפי'ש
 אחר כך, דהיינו דיש
 קמן בנייהם: אמר לו
 [ובר] כל שבן. חייך
 ר' יעקב בר חייזר, דלא
 דווקא לפשרה משום
 זכות הזכרת השם
 לומר נכר לאלהינו,
 נקל משע, לא כן
 בצרכי זמון, ועוד
 דקמן ותשע אפשר
 להויר דהוא חלק
 מושע בנייהם לא כן
 בשלשה, שהשליש הוא
 רשום:

משנת דרבי אליעזר

[ג] בעי קומי רבי
 יוסף בשם ר' עושין
 אותו סניף וכו' לא
 כל שבן להלן וכו'.
 עיין גס. המסעות
 כהנה ודי משה דחקו
 מלחם לפרש כונת
 המדרש דרבי יוסף
 בני אה קמן מלטרף
 לשלשה כמו שנתרף
 לעשרה, והשיב פשיטא
 מלטרף דלא כל שכן
 הוא, דמה במקום
 הזכרת השם מלטרף
 כל שכן שלא במקום
 הזכרת השם, וכמו
 שפסקין ונולח עורר
 אורח חיים סימן קלד
 ס"ז בחלת שהלך
 קוראים לו מומנים
 ענין, אבל עשרה
 עד שש עממה כיון
 שניד להכיר השם,
 ואף דכל הלשון הוא
 שלא להכחא, מכל
 מקום הם פסקין כך
 שלא בגמרא שלנו,
 דהיי קיימא לן דלח
 לעשרה אין עושין אותו
 סניף, וקוים המדרש
 משה ברבי, אמר
 ליה הוא אמרה עושין
 וכו' לצרכי זמון, וק"ל
 ונפרש גירסא שלפניו
 היא, הוא, נח פס':

רבי יודן בן הוא מתניתא, פירוש כן לרדך לשנות בצריחא, קטן
 לספר תורה לקריאת המורה בשבת עושין אותו סניף שטולה
 למנין שבת (פני משה), כדאמרינן במגילה (כב, ח) הכל עולה למנין
 שבת אפילו קטן כו': מאימתי עושין ברי. אף על גב דרבי יהושע

בן לוי אמר בסמוך חינוך עושין אותו
 סניף והיינו אפילו מוטל בערביה. יש
 לדחות ולומר דהכא לא קאי אזימון
 אלא אסניף לספר תורה דסמוך ליה
 קאי, דהתם בר שמיטה צעתי היינו
 היודע טיב בצרכה מהי היא, או היודע
 למי מצדך (נור קדושה): איתפלגון.
 חולקים זמון: שיהא יודע טיב
 ברכה. טיבין מה היא הברכה, אף
 על פי שאינו יודע למי מצדך (ופה
 תואר): תשעה נראין ברי. כפרק
 שלשה שאכלו (בבבא מצ, ז) אמרי לה
 כי מכפין, ואמרי לה כי מצדדן נראין
 טפי מרובין: מאי עביד מסוימינן.
 קוציא היא, כלומר מה צלט בהיותם
 מסויימין (פירוש ניכרים ומפורסמים)
 ונראין כעשרה, והא ליכא עשרה ואין
 עשרה צעתי לכל דבר שבקדושה.
 ומשני אלא אפילו קטן ביניהם
 כלומר רבי אבי הכי קאמר שאפילו
 קטן בין תשע גדולים מהני לנירוף
 עשרה כדלעיל והיינו תשע נראין כו'
 דקאמר, שכל ידי קטן צעתייהם נראין
 כו' (ופה תואר): אמר ליה חדא
 היא ולא כל שבן ברי. פירוש הכל
 דמה

התם בעשרה שמזכירים את השם
 בזימון ואפילו הכי עושין את הקטן
 לסניף כהן בשלשה שאין מזכירים
 את השם לא כל שכן: אמר ליה
 אינו כל שבן. כן לרדך לומר, וכן
 הוא בירושלמי [בבבא מצ, ז] ופה
 תואר). שאדרבא היא הנותנת דהתם
 כיון שמזכירים את השם מלרפין
 אותו להזכרת השם דעל כל עשרה
 שכינתא שריא, ואין הקטן צא לחייבם
 חובת זימון דכללו הכי מחייבים הם
 בזימון שכל שלשה חייבים בזימון, אבל
 לשלשה שכלעזו אינם חייבים בזימון
 כלל אין הקטן מלטרף עממה כדי
 לחייבם בזימון. ולכן מסיים הדא
 אמרה עושין ברי. דדייקא ליה
 שלצרכי המזון מלטרפין הקטן כיון
 שכלעזו גם הם חייבים אבל לקריאת

שבת ולתפלה שאם אינם עשרה אינן חייבים כלל אין הקטן מלטרף עממה
 דרבי יהושע בן לוי אפילו לקריאת שבת ולתפלה קאמר כדכתבו התוספות כפרק
 חכלתי עם כו': חביבי. דודי: ולא מומנין עלי עד שהבאתי שתי שערות. פירוש עד שהיה ידוע להם שיש בי סמיני גלות:

מחנות כהונה
 דעל כל צי עשרה שכינתא שריא ואין הקטן צא להוליאם ידי חובת
 זימון דכללו הכי מחייבים הם בזימון שכל שלשה חייבין בזימון, אבל
 שלשה שכלעזו אינם חייבים בזימון כלל אין הקטן מלטרף עממה
 כדי לחייבם בזימון, ולכן מסיים הדא אמרה דדייקא ליה שלצרכי
 המזון מלרפין הקטן כיון שכלעזו גם הם חייבים, אבל לקריאת שבת
 ולתפלה שאם אינם עשרה אינם חייבים כלל אין הקטן מלטרף
 עממה, כך נראה לפרש הסוגיא אף על פי שאינו כמסקנת התלמוד
 שלנו כפרק שלשה שאכלו, סוגיא ירושלמי שאני, וכן מלמדת שוב פירוש
 הסוגיא בפירוש: "ומנין סגיאין ברי. הרבה פעמים חכלתי עם כו':
 חביבי. דודי. דוד אהרן (ויקרא י, ד) תרגם ירושלמי חביבא דאהרן:
 הני גרס בירושלמי ואית דאמרין בעון קמיה שמואל ברי:

מסויימים. איך הם נראים כעשרה, ומיין אם יש קטן עממה: כך
 עושים אותו סניף וכו'. דרך שאלה אם כך הוא: הוא הוא. שזה
 הוא להלל, ועוד קל וחומר: אבל לקריאת שבת. לומר קדיש
 וזכרו וקדושת יולר שהוא שייך לקריאת שבת וזכרותיה: ומאימתי
 וכו' עד למי מברכין. היינו מה
 שכתב לעיל בסמוך מאימתי עושין
 אותו סניף וכו' עד למי הוא מברך,
 וכאן נכלל בשינוש וזכרותיה שם
 וזכרו וקדושת יולר שהוא שייך לקריאת שבת וזכרותיה: ומאימתי

אמר רבי יודן: בן הוא מתניתין, 'קטן
 לספר תורה עושין אותו סניף, מאימתי
 עושין אותו סניף, רבי אבונא אמר:
 איתפלגון בהא רבי יודן ורבי הונא,
 תרויהון בשם רבי שמואל, חד אמר: כדי שיהא יודע טיב ברכה,
 ואחרנא אמר: כדי שיהא יודע למי הוא מברך, רבי יהודה בר פני
 בשם רבי אסי: תשעה נראים בעשרה מזמנין, מאי עביד מסויימין,
 אלא אפילו קטן ביניהם, רבי ברכיה בשם רבי יעקב בר אבאי
 קומי רבי יוסף: בשם שעושין אותו סניף לוי כף עושין אותו סניף
 לשלשה, אמר ליה: הדיא היא, ולא כל שבן, להלן שהוא מזכיר
 את השם עושין אותו סניף, כאן שאינו מזכיר את השם אין עושין
 אותו סניף, אמר ליה: ° הדיא אמרה עושין אותו סניף בברכת
 המזון, אבל לקריאת שבת ולתפלה אין עושין אותו סניף עד
 שייבוא שתי שערות, אמר רבי אסי: ומנין סגיאין אכלית עם רבי
 תחליפא וזימנין סגיאין אכלית עם רבי חנינא בר סוסי חביבי, ולא
 זמנין עלי עד שהבאתי שתי שערות, ומאימתי היא קורא בתורה,
 אמר רבי אבונא: איתפלגון רבי הונא ורבי יהודה, תרויהון בשם
 רבי שמואל, חד אמר: משהוא יודע לברך, ואחרנא אמר: עד
 שיודע טיב ברכה שיודע למי מברכין, רב שמואל בר שילת בעא
 קומי רב, ואית דאמרין בעון קמיה שמואל בר שילת: תתשעה פת
 ואחד ירק מהו, אמר להון: מזמנין, שמונה פת ושנים ירק, מזמנין,

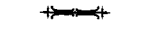
רש"י
 אמר רבי יודן בן הוא מתניתא קטן לקרות בתורה עושין אותו סניף: היו תשעה
 נראין בעשרה מזמנין: מה הינון מסויימין. כלומר היאך אפשר לתשעה שיהיו נראין כעשרה,
 אלא קטן ביניהון עשירי מזמנין: בשם שעושין אותו סניף לעשרה כך עושין אותו
 סניף לשלשה. מה אם תמן שאומר את השם עושין אותו סניף כהן שאלו אהה אומר את
 השם לא כל שכן: אמר ליה הדא הוא לא כל שבן. כלומר מאי כל שכן הוא זה: להלן
 שהוא מזכיר את השם. כלומר תשעה שיש גם שלשה חבורות שראויין לזמון בלא קטן
 ואין לריכין לקטן כי אם להזכרת השם, לפיכך עושין אותו סניף לעשרה: כאן שאינו מזכיר
 את השם. שאינו צא להלטרף להזכרת השם אלא לזמון שנים, אין עושין אותו סניף: הדא
 אמרה. זאת אומרת: עושין אותו סניף לברכת המזון. בעשרה דכני התם בשלשה לזמון,
 אבל לקריאת שבת ולתפלה דלא כני להו בצפחות מעשרה אין עושין אותו סניף
 עד שהתחיל להביא שתי שערות: כמה זמנים אכלית עם תחליפא אבא עם חביבי וכו':
 ומאימתי יהא קטן קורא בספר תורה. חד אמר עד שהוא יודע לברך. נכרך לאלהינו:
 וחרינא אמר משהוא יודע בטיב ברכה, למי מברך: שמואל בר שילת בעא קומי

מחנות כהונה
 דעל כל צי עשרה שכינתא שריא ואין הקטן צא להוליאם ידי חובת
 זימון דכללו הכי מחייבים הם בזימון שכל שלשה חייבין בזימון, אבל
 שלשה שכלעזו אינם חייבים בזימון כלל אין הקטן מלטרף עממה
 כדי לחייבם בזימון, ולכן מסיים הדא אמרה דדייקא ליה שלצרכי
 המזון מלרפין הקטן כיון שכלעזו גם הם חייבים, אבל לקריאת שבת
 ולתפלה שאם אינם עשרה אינם חייבים כלל אין הקטן מלטרף
 עממה, כך נראה לפרש הסוגיא אף על פי שאינו כמסקנת התלמוד
 שלנו כפרק שלשה שאכלו, סוגיא ירושלמי שאני, וכן מלמדת שוב פירוש
 הסוגיא בפירוש: "ומנין סגיאין ברי. הרבה פעמים חכלתי עם כו':
 חביבי. דודי. דוד אהרן (ויקרא י, ד) תרגם ירושלמי חביבא דאהרן:
 הני גרס בירושלמי ואית דאמרין בעון קמיה שמואל ברי:

מחנות כהונה
 דעל כל צי עשרה שכינתא שריא ואין הקטן צא להוליאם ידי חובת
 זימון דכללו הכי מחייבים הם בזימון שכל שלשה חייבין בזימון, אבל
 שלשה שכלעזו אינם חייבים בזימון כלל אין הקטן מלטרף עממה
 כדי לחייבם בזימון, ולכן מסיים הדא אמרה דדייקא ליה שלצרכי
 המזון מלרפין הקטן כיון שכלעזו גם הם חייבים, אבל לקריאת שבת
 ולתפלה שאם אינם עשרה אינם חייבים כלל אין הקטן מלטרף
 עממה, כך נראה לפרש הסוגיא אף על פי שאינו כמסקנת התלמוד
 שלנו כפרק שלשה שאכלו, סוגיא ירושלמי שאני, וכן מלמדת שוב פירוש
 הסוגיא בפירוש: "ומנין סגיאין ברי. הרבה פעמים חכלתי עם כו':
 חביבי. דודי. דוד אהרן (ויקרא י, ד) תרגם ירושלמי חביבא דאהרן:
 הני גרס בירושלמי ואית דאמרין בעון קמיה שמואל ברי:

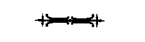
מחנות כהונה
 דעל כל צי עשרה שכינתא שריא ואין הקטן צא להוליאם ידי חובת
 זימון דכללו הכי מחייבים הם בזימון שכל שלשה חייבין בזימון, אבל
 שלשה שכלעזו אינם חייבים בזימון כלל אין הקטן מלטרף עממה
 כדי לחייבם בזימון, ולכן מסיים הדא אמרה דדייקא ליה שלצרכי
 המזון מלרפין הקטן כיון שכלעזו גם הם חייבים, אבל לקריאת שבת
 ולתפלה שאם אינם עשרה אינם חייבים כלל אין הקטן מלטרף
 עממה, כך נראה לפרש הסוגיא אף על פי שאינו כמסקנת התלמוד
 שלנו כפרק שלשה שאכלו, סוגיא ירושלמי שאני, וכן מלמדת שוב פירוש
 הסוגיא בפירוש: "ומנין סגיאין ברי. הרבה פעמים חכלתי עם כו':
 חביבי. דודי. דוד אהרן (ויקרא י, ד) תרגם ירושלמי חביבא דאהרן:
 הני גרס בירושלמי ואית דאמרין בעון קמיה שמואל ברי:

מסורת המדרש
 ז. מגילה דף כ"ג
 ופיין ברכות דף מ"ח
 תוספות ד"ה וליה:
 ח. ברכות דף מ"ח:

ידי משה

אבל אין כדי לנפך
 ראש המסעות לעקבן
 אין מדקדקין בו
 ומלרפין אותו לעשרה,
 משמע הא קטן ודאי
 אינו נעשה סניף דלס
 נעשה סניף ומשלים
 מאי קאמר אין
 מדקדקין בו, משום
 ליה דאפילו קטן
 ודאי משלים, ופיין
 רבי סימון שהבטיח
 מיירי בשני קטנים
 אחד ספק ואחד
 דלס מחיק
 את הספק בחזקת
 קטן, אינו רחוי לשנות
 שני סניפין, אלא כיון
 שאין מדקדקין בו
 ומחייקין אותו בחזקת
 גדול, פושט את הקטן
 האחד סניף כמו
 שאמר רבי סימון בשם
 רבי יהושע בן לוי וכו':
 לשני קטנים. והא
 דלא משני דהתם
 לשלשה ורבי יהושע
 בן לוי חייבי לעשרה.
 ונראה לשלשה אפילו
 ספק קטן אינו מלטרף
 וכדכר אבי בסמוך
 דלמר, ולא זמנין
 עלי עד שהבאתי שני
 שערות: אמר ליה
 הדא היא ולא כל
 שבן. עיין מחנות
 כהונה. ולי נראה
 דהכי פירוש השואל
 שאל מכה קל וחומר,
 והשיב דלוא קל וחומר
 הוא, ואמר המסרן,
 להלן שאין לריכין
 לקטן אלא להזכרת
 השם עושין אותו סניף
 דלכל צי עשרה שכינה
 שריא אפילו יהא אחד
 מהם קטן, אבל כהן
 שלטרף היינון לרדך
 שלשה לרדך שיהיו כולם
 גדולים שיהיו חייבים
 בזימון וקל להביין:

שינוי נוסחאות

(ג) אמר ליה: הדא
 אמרה עושין אותו
 סניף בברכת המזון.
 מ"ב ויפ"ת פירשו
 ע"פ הירושלמי
 שצ"ל: "אמר ליה:
 והא אינו כל שבן.
 תמן על ידי שהן
 אומרים את השם
 עושין אותו סניף,
 ובאן שאין קורין את
 השם אין עושין אותו
 סניף. הדא אמרה
 עושין אותו סניף
 בברכת המזון, וכן
 הוא בילקוט:

וה' כבודו וכלן בללו
הכי מוכח דפירוש
תמן היינו צבבל דרבי
וצירוף הוא רבי זירא
וצמח דין הוא
עלה מצבל לארץ
קראל אך לפי מה
שכתב בסדר הדורות
דנ' פטמים עלה
לארץ ישראל חן מה
רזיה, ואלם צברכות
ומח' (א) חיהא דבעא
מרב יהודה ורוא היה
בבבל: איצטרבית
למשאליה בוי.
וצמחא עלו משמע
דמתלה על מתלה לא
מיבעיא ליה דרזיה לא
מלטרפ, ובארבע
אלו ירק מספקא
ליה:

זרע אברהם [ג] נאמר ליה ר'
ועירא בוי ויצירה
לי דלא שאלתי.
שמעתי מפי הגאון
טורתי רב ר' יחזקאל
אב"ד ירק' המבורג,
זהו טוהת הגמרא
בברכות (מת א) שזה
וחזי לא קמבעיא
ליה י' ר' רוחם להביא
(סמיכת תמיס ל')
נפלי כן בברכות
שם בשם הגאון
טורתי העצל ז"ל,
ושין ג' (א) ובכיתת
הד"ץ שפירוש רז"י
חיבת, "זר" אללו
ירק. ובשתיין ברש"י
פירוש שהמת הוא
שער עלמו רבי זירא
על שאל על ששה,
כמו שאמר המדרש
לאן זה טוהת רש"י
ר"ה ויהיה שפירש
קבל ומתחטט) היה
רבי זירא, פירוש
וירא) וירא) עלה
קמבעיא, פירוש
על שאלתי. ולשון
הירושלמי (בברכות
פרק ז טו) הוא (ירא)
וירא) עד כאן לשון.
והני פי תבס תן
ושפירש ירק:

אמרי יושר
במי רבי שמעון
בן שטח עלו שלש
מאות נזירים. הוצא
צירושלמי במסכת
מיר ופרק ה ג:

לאו רוצא קרי ליה עד כאן לשונו:
עד דאנא תמן בוי. צטוד שהייתי
צבבל קודם שעליתי לכאן והיה
קמבעיא לי גם כן כמו דמספקא
לך והוצרכתי לשאל זה לפני משה:
ומיצרי לי מינך דלא שאלתייה.
פירוש ושכשו מיר לי הדבר יותר
ממך על אשר לא שאלתי (פני משה):
אותו שאבל ירק מהו מוזמנא
עליהון. כן לריך לומר. וצירושלמי
גרים מהו שיברך. וטעם השאלה דכיון
שאל ירק אינו חייב צברכות המזון,
אם מוילא אחרים שחייבים צברכות
המזון (יפה תואר): תני. פשיטתא
הוא למפשט אס יולאים צברכתו אס
לא: שלש מאות נזירים בוי. עלו
לירושלים ורלו להקריב קרבנס ששלמו
ימי מזרס: תשע מאות בוי. כבש
וכבשה וחיל לכל אחד ואחד ככתוב
בסדר נשא: מצא להם פתח. רבי
שמעון בן שטח מלא פתח לנדריהם
והתיר להן נדרם ולא הוצרכו לקרבן:
לא מצא פתח. לא היה יכול למלא
להם פתח: סלק רבי שמעון בוי.
עלה רבי שמעון בן שטח אלל ינאי
המלך ואמר ליה תלת מאה בוי.
ולא גילה שהותר הנדר למחיהס:
סלקו בוי. עלו לכאן ורלו להקריב
תשע מאות קרבנות ואין להם. אלל
נעשה כך תן אהה המחלה משלך ואני
אחן להם החצי משלי וילכו ויקריבו.
נתן ינאי המלך החצי מכל שלש מאות
משלו והספיק למאה וחמשים והלכו
והקריבו: אתון בוי. צאו מלשינים
ואמרו לפני ינאי המלך תהא יודע
שכל מה שהקריבו אותן נזירים משלך
ליה בוי. היה מנטער ומתירא ממנו וצרכו לו (ערוך). וצירושלמי גרם דחיל רבי שמעון וערק: לבתר יומין בוי. לאחר ימים היו גם אלל
ינאי המלך אנשים חשובים ממלכי פרס יושבים ואוכלים על שולמו: נגסין. פירוש אוכלים:

הבי גרסינן שבעה פת ושלשה ירק מהו אמר ליה מוזמנין
ששה פת בוי: עד דאנא תמן. צטוד שהייתי צריך ישראל הייתי
רוצה לשאל על זה: ומיצרה בוי. צירושלמי גרם ומי לרה לי מינה
לא שאלתי. וכך מלאתי נקוד ומי לרה הלדיק בפתי, ופירוש
לרעתי וזר ומר עלי שלא שאלתי, ועיין בתלמודא דירן בפרק שלשה
שאכלו בפירוש רש"י דף מ"ח, א (ד"ה ויהיו סבר) ויתבאר לך כי כן
הוא, ונראה דהכי גרם ומי צרה לי מינה לא שאלתי, ודוק
ותשכת: מהו מוזמנא עלוהי. מהו שילאו בזימן שלו, והכי גרסינן
צירושלמי מהו שיברך וכן הוא בתלמוד שלנו. ובתוספות פרק שלשה
שאכלו (ס ד"ה תשעה) איתא דאיירי לאטרופי, ואת אשר מלאתי
כתבתי: דתנן בוי. פשיטתא הוא למפשט אס יולאין צברכתו אס
לא, וכדמפרש וזיל צסוף הענין: שלש מאות נזירין בוי. עלו
לירושלים ורלו להקריב קרבנס כששלמו ימי נזירתן: תשעה מאה
בוי. כבש וכבשה וחיל לכל אחד ואחד ככתוב בפרשת נשא ובמדבר
ו, יז): מצא להם פתח. שמעון בן שטח מלא פתח לנדריהם והתיר

אמר להון: מוזמנין, רבי אבינא בעא:
ומחצה על מחצה מהו, אמר ליה רבי
ועירא: עד דאנא תמן איצטרבית
למשאליה ומיצרי לי מינך דלא
שאלתי, רבי ירמיה בעי: אותו שאבל
ירק מהו מוזמנא עלוהי, תני: שלש
מאות נזירין סלקין בעיין למקרבא
ט' מאה קורבנין ביומיה דשמעון
בן שטח, למאה ותמשיין מצא להם
פתח למאה ותמשיין לא מצא פתח,
סליק רבי שמעון בן שטח גבי ינאי מלכא, אמר ליה: תלת מאה
נזירין סלקו, בעיין למיקרבא ט' מאה קורבנין ולית להון, אלא
יהיב את פלגא מן דיךך ואנא פלגא מן דידי ויזלון ויקרבון,
יהיב ינאי מלכא פלגא מן דייליה ואזלון וקרבון, אתון ואמרין
לישנא בישא לינאי מלכא על שמעון בן שטח, תהוי ידע דכל
מה דקרבון מדיךך קרבון ברם שמעון בן שטח לא יהיב מן
דידיה בלום, בעס ינאי מלכא על שמעון בן שטח, שמע דהוא
בעס עלוהי, צרח ליה וערק, לבתר יומי הוון בני אינשא רברבין
מן מלכותא דפרסאי יתבין נגסין על פתורא דינאי מלכא,

דרב תשעה פת ואחד ירק ובו' מחצה פת ומחצה ירק מוזמנים או לא. כולוהן אהמהא:
אמר רבי ועירא עד דאנא תמן בארץ ישראל בעית נשאליןך הא ומיצרי לי מנך
לא שאלתי: רבי ירמיה בעי דין דאבל ירק. מהו שיברך הוא עלמו: תני שלש מאות
נזירים עלו ובו' ואינון בעיין תשע מאה קורבנין. שלש בהמות לכל אחד ואחד כמו שכתוב
בפרשה: יהיב ליה. שש מאות לנורך מאה וחמשים ועבד להון: אזלא לישנא בישא אמר
ליה לינאי מלכא לא יהיב מדידיה בלום: שמע ינאי מלכא וכעס דחיל רבי שמעון
בן שטח וערק: נגסין. אוכלין:

אשר הנחלים
מה עבד. עיין כולו במתנות כהונה: תני שלש מאות נזירים.
הביא המעשה לפה מפני הסיוס דמיירי בברכת מוון שפסק שמעון בן
שטח שאינו מברך מי שלא אכל. ופירוש המעשה עיין במתנות כהונה.

הוא להוליא אחרים ידי חובתם,
וצירושלמי גרם כאן מחלפי שטחיה
דרבי ירמיה, וכמו כאן לקמן אחר
מעשה זו וכל המעשה צירושלמי ופרק
ה' ה"א) ובמדרש קהלת ו, (כז) פסוק
טובה חכמה: ט' מאה קרבנין. כל
אחד ג' קרבנות כמו שנאמר (במדבר
ו, יז) כבש לעולה כבשה לחטאת חיל
לשלמים: מצא להם פתח. על
חרטה והתיר נדרם ופטרן, וזהו
פלגא מן דידי: צרת לו. שהיה לו
ונתירא וצרת:

מתנות כהונה
להם נדון ולא הוצרכו לקרבן: לא מצא. לא היה יכול לימלא להן
פתח: הבי גרסינן סליק רבי שמעון בן שטח גבי בוי. פירוש
עלה רבי שמעון בן שטח אלל ינאי המלך ואמר ליה תלת מאה בוי. ולא
גילה לו שהותר הנדר למחיהס: סלקו בוי. עלו לכאן ורלו להקריב
תשע מאות קרבנות ואין להם, אלל נעשה כך תן אהה המחלה משלך
ואני אחן להם החצי משלי וילכו ויקריבו. נתן ינאי המלך החצי מכל שלש
מאות משלו והספיק למאה וחמשים והלכו והקריבו: אתון בוי. צאו
מלשינים ואמרו לשון הרע לפני ינאי המלך על רבי שמעון בן שטח
וכך אמרו תהוי כו'. פירוש תהא יודע שכל מה שהקריבו אותן נזירין
משלך הקריבו, ובאמת ר' שמעון בן שטח לא נתן משלו כלום: שמע
בוי. שמע רבי שמעון שהוא כועס עליו: צרח ליה בוי. היה מנטער
ומתירא ממנו וצרכו לו כן פירך בערוך, וצירושלמי (ברכות פ"ז ה"ב)
גרם דחיל רבי שמעון וערוק: לבתר יומין בוי. לאחר ימים היו גם
אלל ינאי המלך אנשים חשובים ממלכי פרס יושבים ואוכלים על שלמו
על ינאי המלך: נגסין. פירש הערוך אוכלין, והרבה תמלאם בספר זה:

ואני מן אורייתא. וא"כ גם אנכי נתתי חצי כי פטרתי אותם: על
הראשונה. עיין במתנות כהונה. ומה שפירש הרב אברהם בן אשר הוא
נגד השי"ס בבלי שאמרו (שם מה, א) ששמעון אמר היכי אומר בריך

ידי משה
ומי צרי לי מינך
לא שאלתי. כן
לריך לומר. פירוש
עד אה תמן צאן
ישראל צמיה לשאלך
הא, ומדלרי לי מינך
לא שאלתי:
שינוי נוסחאות
צרח ליה וערק.
כן היה כתוב בכל
הספרים, עד שברפוס
אמשטרדם תקל"ו
כתבו "צרת ליה"
(ואולי הוא ט"ס
בעלמא), ואח"כ
התחילו המדפיסים
לכתוב "צרת" ואח"כ
הוסיפו "צרת"
בסוגריים, וכן הוא
בדפוס וילנא:

על זה היה לרוב להמנע
מלברך להם, שסופר
מברך וזכר יואל:

משהו רבי שמעון בן שטח יבד בין
המלך והמלכה. אמר ינאי המלך לרבי
שמעון למה ברכת מלפני? אמר ליה
רבי שמעון שמעתי שאתה כושם עליו
קיימתי בעלמי חזי וגו' להיות מתחבא
עלמי עד שיצבור הזעם: אמר ליה
למה אפליית בי. מפני מה הפלפ
בי לומר שאתה חסן החלי: אמר ליה
חס ושלום. לא שחקתי בך. אלא
אתה נתת למאה וחמשים מהממון
שלי ואני נתתי מחכמת התורה אשר
בי שמלאתי להם פתח להתירם ולא
היו לריקים לקרבן, והרי נתתי להם
כחוקם: ולמה לא אמרת בוי.
ולמה לא אמרת לי שאינם אלא מאה
וחמשים. אמר ליה חילו אמרתי לך
לא היית נותן. ומאחר ששמעת שאני
רוצה ליתן נשאת קל וחומר
בעלמך: אמר מזוג לו וברך. אמר
למשמנו מזוג וכן הכוס לרבי שמעון
שיברך: אמר בוי. רבי שמעון לקח
כוס וברך עליו ואמר ברוך על המזון
שאכל ינאי כו': אמר עד בוי. אמר
ינאי עד עתה עדיין אתה עומד בקושי
טרפך להלל בי, מימי לא שמעתי ינאי
בברכת המזון: אמר ומה אית לי
למימר. כן נרדך לומר. ופירושו אלא
מה י' לומר כו': אמר אייתון ליה
ויבול. אמר המלך יטו לו איזה
דבר לאכול, ונתנו לו ואכל. ולא פת
היתה אלא איזה ירק וכיוצא בו שהרי
לא נטל ידיו, ומשאל אמר נברך
על המזון שאכלנו: חלוקין עליו.
על שמועת שמעון בן שטח, ופליגי
אמוראי בהא דרבי יוחנן: רבי אבא
אמר על הראשונה. הן חלוקין

דהנה הבא חד סב והנה אמר לן מילי
דאורייתא, אמר לאחתיה שלחי
בתריה ואייתיתיה, אמרה ליה: הב לי
מילא ושלח ליה עוקתך והוא אתי, יהב
לה מילא ושלח ליה עוקתיה ואתא, מן
דאתא יתיב ליה בין מלכא למלכתא,
אמר ליה: למה ערקת, שמעית דמרי
מלכא בעיס עלי וצרח לי מינך דלא
תקטלני, וקיימית הדין קריאי (ישעיה
כו, ב) "חבי במעט רגע עד יעבר זעם",
אמר ליה: למה אפליית בי, אמר ליה

בעליה: אמר ליה ולמה כו' עד
יהבית. וכן הובא בילקוט כאלו (רמז
קמח) אך בירושלמי ובקהלת רבה שם
ליטא: אמר ליה מזוג. ינאי אמר
לעבדו, וטיין בקהלת רבה (שם):
נברך על המזון שאכל ינאי.
משמע שהחיל לכך בלשון זה,
ולרדך עיון אך ציך בדברי קפידא,
אך בקהלת רבה הגירסא אמר מה
אברך נברך שאכל ינאי וחבריו משלו,
ועיין ילקוט כאלו: אייתון ליה
ויבול. בילקוט כאלו הגירסא מזוג
ליה תנינא, וכן הוא בגמרא דילן:

חס ושלום לא אפליית בך, אלא את מממונך ונאנא מן אורייתא,
דבתיב (קהלת ו, יב) "בי בצל החכמה בצל הכסף", אמר לו: ולמה לא
אמרת לי, אמר ליה: אי אמרית לך לא הנה יתבית, אמר ליה:
למה יתבת לך בין מלכא למלכתא, אמר ליה: בספר בן סירא (ו, לא)
בתוב "סלסלה ותרוממך ובין נגידים תושיבך", אמר: מזוג ליה
יברך, אמר: ברוך על המזון שאכל ינאי וחביריו, אמר: עד ברוך
את בקשיותך, לא שמעית מן יומי ינאי בברכתא, אמר: ומה אית
לי למימר, נברך על שאכלנו, ונאי לא אבליתי, אמר: אייתון ליה
ויבול, מן דאכיל אמר: ברוך שאכלנו, אמר רבי יוחנן: חלוקין
עליו על שמועת שמעון בן שטח, רבי אבא אמר על הראשונה,

רש"י

נהירין. זכורים לנו דהנה הבא חד סב ואמר לן מילי דחכמה: תני לון עובדא. ספר
להן את המעשה: אמרו שלח ואיתיתיה, אמר לאחתיה שלח ואיתיה יתיה: והב לי
מילא. אמונה: מהו בדין. שיצטת בני לאשתי: למה אפלייתא בי. שחקת בי: את יהבת ממנה
דהנה לך. שלא מלאת להם פתח ונתת להם קרבנות, אני מרוב חכמתי מלאתי להם פתח והיתיר ולא
הולכתני ליתן להם כלום: ינאי ומסובין. מסובין שלו: חלוקין עליו חבריו על שמעון בן שטח:
רבי ירמיה אמר על הראשונה היו חלוקין עליו. על מה שמאל להם פתח, לפי שבאו מחוזה
לארץ ומאל להם פתח חלקו עליו, דהא גרסינן במסכת נזיר (עין שם יט, צ) שאין מירוח אלא בחרץ:

מתנות בהונה

ולמה לא אמרת בוי. ולמה לא אמרת לי שאינם אלא מאה וחמשים,
אמר ליה חלו אמרתי לך לא היית נותן, ומאחר ששמעת שאני נותן
החלי נשאת קל וחומר בעלמך: למה יתבת גרסינן. וכן בירושלמי
פרק שלשה שאכלו (פ"ה ה"ג), ובמסכת נזיר פרק בית שמאי (פ"ה ה"א)
ולקמן במדרש קהלת רבה וו, כד: אמר מזוג בוי. ינאי המלך אמר
לאחד מן המשרתים מזוג לו לרבי שמעון כוס וברך ברכת המזון:
אמר בוי. רבי שמעון לקח הכוס וברך עליו ואמר ברוך על המזון
שאכל ינאי כו'. הכי גרסינן בירושלמי ובמדרש קהלת ברוך על המזון
שאכל ינאי כו'. אמר ליה ינאי עד עתה עדיין אתה עומד בקושי ערפך
להלל בי מימי לא שמעתי ינאי בברכת המזון: הכי גרסינן אמר
ומה אית לי למימר. פירוש אלא מה יש לי לומר כו'. בירושלמי
גרסו ומה ימר נברך על המזון שלא אכלנו: הכי גרסינן יהבון
ליה ויבול יהבון ליה ואבל מן בוי. פירוש ינאי אמר למשרתיו
תנו ויאכל נתנו לו ואכל, ופירושו נתנו לו מיני ירק ואכל, ולפיכך לא
הוזכר כאן נטילת ידים והכי איתא בתלמודא דין שאתה אורו כוס
ראשון שנתנו לו לברך עליו, והכי גרס רש"י כאן והכי מוכח לקמן:
חלוקין עליו בוי. כלומר ליכא למאן דאמר דסבר כותיה שמי שאוכל
רק מיני ירק שיוציא את מי שאכל פת, והכי איתא בתלמודא דידן בפרק
שלשה שאכלו: הכי גרסינן רבי ירמיה אמר על הראשונה
ורבי אבא בוי. על הראשונה פירש רש"י שמאל פתח לנזירים והתיר

אמרו ליה בוי. אמרו הפרסיים לינאי המלך אדוני המלך זכורין אנתו
שהיה פה זקן אחד והיה אומר לנו דברי חכמה: הכי גרסינן בירושלמי
וילקוט מילין דחכמה, ועבשיו איננו פה. ובירושלמי גרס תני
לן עובדא. פירוש ספר להם המעשה למה ברת לו: אמר לאחתיה
בוי. אמר ינאי המלך לאחותו של רבי שמעון בן שטח שהיתה אשתו
של ינאי כדאיתא בקהלת רבה וו, כד) בפסוק טובה חכמה טוב נחלה
ופרק ג' שאכלו (פ"ה ה"ב), שלחי אחר רבי שמעון והביא אורו: הב לי
מילא בוי. תן לי אמונה כלומר הבטחה שלא תעשה לו מאומה רעה
ושלח לו כעבתך לסימן וואו יבא, ובירושלמי הגירסא קלת בענין אחר
והכל עולה במסלה אחת: מן דאתא בוי. משבא רבי שמעון בן שטח
ישב עלמו בין המלך והמלכה, אמר ליה ינאי המלך לרבי שמעון למה
ברחת מפני, ואמר ליה רבי שמעון שמעתי שאתה אדוני המלך כושם
עלי והייתי מתירא ממך שלא תמיתני וקיימתי פסוק זה שנאמר וישעיה
כו, ט) חזי וגו'. חזי פירושו היה מתחבא עלמך רגע עד שיצבור הזעם:
אמר ליה למה אפליית בי. למה הפלפ בי ושחקת בי לדבר
כוזרי, שלא נתת משלך כלום שלא היו אלא מאה וחמשים נזירים. אמר
ליה חס ושלום לא שחקתי בך, אלא אתה נתת למאה וחמשים ממון שלי
ואני נתתי למאה וחמשים מתורתי שמלאתי להם פתח לנזירים, ועל
זה אמרתי אני חסן מאותו ממון שיש לי דכתיב (קהלת ז, יב) כלל
החכמה וגו', ובירושלמי ובילקוט יש גירסות שונות ואין בהם שינוי ענין:

אשר הנחלים

שאכל ינאי וחבריו, א"כ הוא דרך התמיה:

אם למקרא
לך עמי בא בחדריך
וקבר דלתך בערף
חבי כמעט רגע עד
יעבר זעם:
(ישעיה כו, ב)
בי בצל החכמה
בצל הכסף ויתרון
דעת החכמה תמיה
בצל'יה:
(קהלת ו, יב)

עליו חמרים להוליא
מטות ממקום, ולכן
נקלטה רבה (מי)
מן בילקוט כחן רמז
קמח, ובפרט ערך
דעמח בשם הילמנו
לשם כלל להא דשלא
יוליו חמרים כו':

חידושי הרש"ש
חזו רבי שמעון
בן גמליאל עלה
מי בן גרד לומה.
מן הא בילקוט רמז
קמח, וכן במרחא דין
חזו בן כנס רבי
שמעון בן גמליאל:
חזו חכמים.
לא לומר ומה דעת
חכמים שולקין על
די שמעון בן גמליאל,
רבי יעקב כו':

אמרו יושר
ר ירמיה אמר על
השנייה. חלוקים,
שלא בירך בשמות
הם, והוא בירך,
אך פשיטא ליה
ועל ונפלו איביטא
לה או פירוש חלוקים
על השנייה דאף על
גו דאבל, כיון שלא
הפסי יחד אין לו
לברך עליהם:
[ד] שלש גזירות
גז. הרשב"א ח"ד
קמח היה בעמנו
מח, ואף באו אחיו
אלו, לה אמרו שכל
די חבולות השלש
גזרות גזרו באו
לפי, והשלש גזירות
ח מחמת ההנהגה
נעק העיר שלא
יוליו תפוח יסור על
מרח, והוא כד שיהא
מערך כלל עם הארץ
ולא יסור להם, וגם
מי יצוהו אחיו עתיו:

סותרין זה חת זה. דתמן צריבין
ליה בוי. כלומר שס נסתפק בדבר
זה אם יכול לברך על ירק או לא,
והכא פשיטא ליה דחולקין בזה חביריו
על רבי שמעון בן שטח וסבירא ליה
שאין יכול לברך בלא פת. ומשי מאן
דצריבא ליה בוי. והכי גרסינן
בספרים מדויקים, מאן דצריבא
ברבי שמעון בן גמליאל ומאן
דפשיטא ליה ברבנן דתנא רבי
שמעון בן גמליאל אומר עלה
והסיב וכו'. וכן כתב לדבר על רב
הוא הגירסא בחוספתא פרק ה' רבי
שמעון בן גמליאל אומר עלה והסב
כו'. ומספקא ליה לרבי ירמיה אליבא
דרבי שמעון בן גמליאל מהו שיברך
להוליא אחרים כדלעיל מי נימא כי
הכי דמטרף הכי נמי מוליא אחרים,
או דילמא אלטרופי מטרפי אבל
אינו מוליא אחרים. והא דפשיטא ליה
הכא דחולקין חביריו על רבי שמעון
בן שטח היינו כרבנן, דלדברי חכמים
בשם רבי יוחנן לעולם אין מומנין עליו
עד שיאכל כזית דגן, וכיון דאין מומנין
עליו כל שכן שאינו מוליא אחרים
(נזר הקודש). והכי פירוש החוספתא
וכדברי חכמים ר' יעקב בוי.
כלומר אבל לדברי חכמים דפליגי
עליה דרבי שמעון בן גמליאל קאמר
רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן
דסבירא ליה לעולם אין מומנין ופי

משה: מתניתין ברבי שמעון בן גמליאל. דצריבין זימון ודאי מודה, ומכל מקום מספקא ליה לרבי יוחנן אם יכול להוליא אחרים או לא כדאמרן
(נזר הקודש): (ד) שלש גזירות גזרו בוי. טעם גזירותיו כדי שימטרכו אחיו בעלמם לבא לפניו, וכדי שיכירם גזר שיכתב שמויהם, ובודאי
לפני המון עם היה נותן טעם ואמתלה לדבריו שפושא בן לתועלתם כדי שלא יקח שום אדם יותר מלכרו, ושלא יעשו פרקמיתא בבר, אלא
היה חוקר על כל אחד לתת לו לחם לפי הטף, ועבור כן כתב שמויהם כדי לחקור אחריהם וכל אדם יתירא לנפשו לכל יתפס כדדאי: שלא
יכנס עבד למצרים. שאם לא כן שמה יאלחו אחיו שמה עבד ולא יצוהו בעלמם: שלא יכנס אדם בשני חמורים. דאם לא כן לא יצוהו

רבי ירמיה אמר על השנייה, מחלפא
שיטתיה דרבי ירמיה, תמן צריבא ליה
והכא פשיטא ליה, מאן דצריבא ליה
ברבנן, ומאן דפשיטא ליה ברבן שמעון
בן גמליאל, דתני: עלה והסיב עמהן
וטיבל עמהן אף על פי שלא אכל כזית
דגן מומנין עליו. דברי חכמים, רבי יעקב
בר אחא בשם רבי יוחנן אמר: לעולם
אין מומנין עליו עד שאוכל כזית דגן,
והא תני: שנים פת ואחד ירק מומנין,
מתניתין ברבן שמעון בן גמליאל:

ד [מב. ו] 'ויוסף הוא השליט וגו' "
"שלש גזירות גזרו: שלא יכנס עבד
למצרים, ושלא יכנס אדם בשני חמורים,

רבי אבא אמר על השנייה. היו חלוקין עליו ששפה כוס וצירך, דודאי כוס מטרף לזימן אבל
להוליא אחרים עד שיאכל כזית דגן: מחלפא שיטתיה דרבי ירמיה, תמן צריבא ליה. לעיל
בטי לה מי שאכל ירק מהו שיברך לאחרים וירק כיון לגבי מצרך בזמן שלא אכל פת, והכא פשיטא
ליה דאמר על הראשונה היו חלוקין עליו, ועל השנייה מודים שאם שפה כוס יין מצרך: ומתוך
הך דצריבא ליה. כלומר הך דמצבי ליה ברבנן: דפשיטא ליה ברבי שמעון בן גמליאל,
דתני רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו': תני שנים פת ואחד ירק מומנין ומן תנייתא רבן
שמעון בן גמליאל: (ד) שלש גזירות גזרו שלא יכנס לה עבד. שמה שלא יעקב עבדיו
לשם: שלא יכנס אדם בשני חמורים. כדי שיבא כל אדם בחמורו ויצאו הם בעלמם, שאם
היה נכנס בשני חמורים היה אחד שולח ציד חבירו עשרה חמורים ולא יבא הוא בעלמו:

משה: מתניתין ברבי שמעון בן גמליאל. דצריבין זימון ודאי מודה, ומכל מקום מספקא ליה לרבי יוחנן אם יכול להוליא אחרים או לא כדאמרן
(נזר הקודש): (ד) שלש גזירות גזרו בוי. טעם גזירותיו כדי שימטרכו אחיו בעלמם לבא לפניו, וכדי שיכירם גזר שיכתב שמויהם, ובודאי
לפני המון עם היה נותן טעם ואמתלה לדבריו שפושא בן לתועלתם כדי שלא יקח שום אדם יותר מלכרו, ושלא יעשו פרקמיתא בבר, אלא
היה חוקר על כל אחד לתת לו לחם לפי הטף, ועבור כן כתב שמויהם כדי לחקור אחריהם וכל אדם יתירא לנפשו לכל יתפס כדדאי: שלא
יכנס עבד למצרים. שאם לא כן שמה יאלחו אחיו שמה עבד ולא יצוהו בעלמם: שלא יכנס אדם בשני חמורים. דאם לא כן לא יצוהו

לחם דהא תנן במסכת נזיר (יט, ב) אין נזירות אלא בארץ ישראל עכו"ל.
וכראה שכל שכן לא יפה עשה כמה שהגיסם להקריב קרבנס. והרב
אברהם בו אשר פירש על הראשונה שאמר ברוך שאכל ינאי כו'. דהא
קיימא לן שבצרכת הנהגין אין מוליא אחרים אלא אם יתחייב גם הוא
עד כאן, ולי היה נראה שמה שאמר בראשונה ברוך על המזון שאכל
ינאי שאמר כן כדי שירגיש בו ינאי ויתנו לו לאכול, דאם לא כן למה
חזר בו ולא סיים בצרכתו כמו שהתחיל, והכי מוכח בתלמודא דידן
שמיד שפה כוס ראשון, ואי איתא דסבירא ליה דיכול להוליא אחרים
אף על פי שלא אכל וספה עמהם למה שפה אותו כוס שמזגו לברך
עליו, וכבר אמרו הבו ליה וצרך, ועוד שהוא נגד דרך המוסר: תמן
צריבא ליה בוי. לעיל שאל רבי ירמיה אם אותו שאכל ירק יכול
לברך לאותן תשעה שאכלו פת וכאן היא פשיטא לו שאמר על הראשונה
חולקין עליו חביריו, אבל על השנייה שצירך להם אע"פ שלא אכל פת
לא פליגי עליה כן פירש רש"י, ומתוך זה שמצטיא ליה היינו אליבא
דרבנן שלא מליטו כדדיא היאך סברי, וזה שהיה פשיטא ליה אליבא

וצירושלמי ליתא. ומה שאמר דברי
חכמים לרדך עיון שהרי עד כאן דברי
רבן שמעון בן גמליאל, אך לדברי
חכמים אמר רבי יעקב בר אחא וכו'.
כלל הדברים דברי הסיומן הקשה
הזה יעטיו בו כי ט' ד' נוסחאות
במדרש כאן, וצירושלמי הג"ל, ובקבלת
רבה, ובילקוט כאן, לבד מה שמבואר
בגמרא דין, ובכולם נוסחאות שונות
ובכרתי המובחר השם יתצרך יאיר
עינינו: (ד) ויוסף הוא השליט.
הוא המצביר לכל עם הארץ, ויצוהו
אחי יוסף וגו'. והנה פתח המדרש
בג' גזירות וסיים דל' ועין מהות
כהונה, ולפי מה שאמר בספר הישר
יחא שהג' גזירות היו על כל הארלות,
וליווי של כתיבת שמות רק על שומרי
שערים שלו, וכן הוצא בתחומא כאן
סימן ח ולקמן סימן ו וכן הכוונה כאן,

ד [מב. ו] 'ויוסף הוא השליט וגו' "
"שלש גזירות גזרו: שלא יכנס עבד
למצרים, ושלא יכנס אדם בשני חמורים,

רבי אבא אמר על השנייה. היו חלוקין עליו ששפה כוס וצירך, דודאי כוס מטרף לזימן אבל
להוליא אחרים עד שיאכל כזית דגן: מחלפא שיטתיה דרבי ירמיה, תמן צריבא ליה. לעיל
בטי לה מי שאכל ירק מהו שיברך לאחרים וירק כיון לגבי מצרך בזמן שלא אכל פת, והכא פשיטא
ליה דאמר על הראשונה היו חלוקין עליו, ועל השנייה מודים שאם שפה כוס יין מצרך: ומתוך
הך דצריבא ליה. כלומר הך דמצבי ליה ברבנן: דפשיטא ליה ברבי שמעון בן גמליאל,
דתני רבן שמעון בן גמליאל אומר וכו': תני שנים פת ואחד ירק מומנין ומן תנייתא רבן
שמעון בן גמליאל: (ד) שלש גזירות גזרו שלא יכנס לה עבד. שמה שלא יעקב עבדיו
לשם: שלא יכנס אדם בשני חמורים. כדי שיבא כל אדם בחמורו ויצאו הם בעלמם, שאם
היה נכנס בשני חמורים היה אחד שולח ציד חבירו עשרה חמורים ולא יבא הוא בעלמו:

משה: מתניתין ברבי שמעון בן גמליאל. דצריבין זימון ודאי מודה, ומכל מקום מספקא ליה לרבי יוחנן אם יכול להוליא אחרים או לא כדאמרן
(נזר הקודש): (ד) שלש גזירות גזרו בוי. טעם גזירותיו כדי שימטרכו אחיו בעלמם לבא לפניו, וכדי שיכירם גזר שיכתב שמויהם, ובודאי
לפני המון עם היה נותן טעם ואמתלה לדבריו שפושא בן לתועלתם כדי שלא יקח שום אדם יותר מלכרו, ושלא יעשו פרקמיתא בבר, אלא
היה חוקר על כל אחד לתת לו לחם לפי הטף, ועבור כן כתב שמויהם כדי לחקור אחריהם וכל אדם יתירא לנפשו לכל יתפס כדדאי: שלא
יכנס עבד למצרים. שאם לא כן שמה יאלחו אחיו שמה עבד ולא יצוהו בעלמם: שלא יכנס אדם בשני חמורים. דאם לא כן לא יצוהו

לחם דהא תנן במסכת נזיר (יט, ב) אין נזירות אלא בארץ ישראל עכו"ל.
וכראה שכל שכן לא יפה עשה כמה שהגיסם להקריב קרבנס. והרב
אברהם בו אשר פירש על הראשונה שאמר ברוך שאכל ינאי כו'. דהא
קיימא לן שבצרכת הנהגין אין מוליא אחרים אלא אם יתחייב גם הוא
עד כאן, ולי היה נראה שמה שאמר בראשונה ברוך על המזון שאכל
ינאי שאמר כן כדי שירגיש בו ינאי ויתנו לו לאכול, דאם לא כן למה
חזר בו ולא סיים בצרכתו כמו שהתחיל, והכי מוכח בתלמודא דידן
שמיד שפה כוס ראשון, ואי איתא דסבירא ליה דיכול להוליא אחרים
אף על פי שלא אכל וספה עמהם למה שפה אותו כוס שמזגו לברך
עליו, וכבר אמרו הבו ליה וצרך, ועוד שהוא נגד דרך המוסר: תמן
צריבא ליה בוי. לעיל שאל רבי ירמיה אם אותו שאכל ירק יכול
לברך לאותן תשעה שאכלו פת וכאן היא פשיטא לו שאמר על הראשונה
חולקין עליו חביריו, אבל על השנייה שצירך להם אע"פ שלא אכל פת
לא פליגי עליה כן פירש רש"י, ומתוך זה שמצטיא ליה היינו אליבא
דרבנן שלא מליטו כדדיא היאך סברי, וזה שהיה פשיטא ליה אליבא

נחמד למראה
כרו כד שידעו בהם הקרובים והרחוקים, אבל הרביעית שהיא שלא יכנס
אדם עד שלא יכתוב שמו וכו' אין לורד להכריז עליה, ולא תקרא גזירה
בזואם אם ישאל מהם הפקיד שמש ושם אבותם על כרחם לריכים הם

אשר הנחלים
שהוא מוכרח לשלוח עבדו, גם שיוודע מי הם צוה שיכתב שמם
ושם אביהם:

ד [גזירות גזרו יוסף. וכל זה היה כוונתו למען יתוודע
לאחיו, כי לא ישלחו עבדיהם, גם אם ינהג שני חמורים יצטרך

ידי משה
[ד] שלש גזירות
גזרו. ובפרטן אחת
מואל ארבע, פי'ש
מתנות כהונה שנים
הראשונים מולא היא.
ולי נראה שהתחון
עם הראשון מולא הוא,
כשיכתוב שם אבותיו
יכיר אם עבד או לאו,
ומה שאמר זה הגזירה
באחרונה מפני משה
מקבל פתקון השייך
לה:

שינוי נוסחאות
הוא תני שנים פת.
כן היה בספרים
הישנים, אבל מתנות
כהונה הוציא תיבת
"והא" (וכן בילקוט
ליתא), והדפוסים
במשך הדורות נחלקו
בזה, זה מוציא וזה
מכניס, ובארשא
כתבו:
סוגריים:

ד [גזירות גזרו יוסף. וכל זה היה כוונתו למען יתוודע
לאחיו, כי לא ישלחו עבדיהם, גם אם ינהג שני חמורים יצטרך

לומר דפירושו שובט
או אוכל, חלף דהו
ליה למימר כהדין,
ועוד דהרי כתיב
בהרר ומרעב כל ארץ
מלרים. חלף כדלפי
פירוש שבר תקוה:
מצאן בשוק של
זונות. זכו כי פרות
הארץ בחלם לרואה:

בזאתו הפרק גולי יתקיים בהם התקוה, ובהמת היה רומז על יוסף
(גור הקודש): והלא כבר נאמר
ותרעב כל ארץ מצרים. לרזו
לומר דליכא למימר שקרא האוכל
שבר לשון תקוה לחיות ברעב יותר
משאר ארצות, דהא כתיב ומרעב
כל ארץ מלרים ואין להם רק תקוה
אלוהית יוסף שבהם שום כל הארצות
(יפה תואר): אתם גבורים בו.
פירשתי לעיל סימן ז': אל תבנסו
בשער אחד. אפילו זיה אחר זה
כי ליהוים מזויינים בני ויבגבורה כל
רואיהם יכירום כי אחים הם ויהנו
בהם עין (יפה תואר): ואל תעמדו
במקום אחד. אפילו בשאר דוכתי
מפני העין: מהו רדו. לכו מיצעי
ליה: ירידה כתיב בו. לפי שחיו
תלויים לו מנגד כדלפיא ריש חסתר
רבה: ואומרים אימתי נרד.
ואפילו הכי לא היו יכולים לרדת
על הספק בני רשות אביהם: נתנו
כולם דעת אחת. לפדותו בכל
ממון שיפסקו עליהם: מה עשה
הושיב שומרים. כל זה מסורה
בידם (יפה תואר): הפתחים.
פתחי שר העיר: בשער שלו. כי
כן ליה עליהם יעקב כדלפי: כל
אחד שלו. גם אותו שנכנס בשער
שלו: ונתן שמותן. של עשרה אחיו:
בקובה. בחדר של זונות, דשמא
נמכר גם לקלון: שנעשה להם
בנברו. לדבר קשות, ופירש ויתנכר
שהראה עמלן ככרי:

וְרֹאֵה וְאִינוּ רֹאֵה וְשׁוֹמֵעַ וְאִינוּ
שׁוֹמֵעַ, וּמִפְּנֵי מָה לֹא נֹאמַר "יֵשׁ אוֹכֵל
בְּמִצְרַיִם" שֶׁאֵמַר הַפְּתוּב "כִּי יֵשׁ שֹׁבֵר
בְּמִצְרַיִם", וְהֵלֵא כִּבְר נֹאמַר (לעיל מא,
בה) "וַתִּרְעַב כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם", וּמָה
תִּלְמוּד לֹמַר "יֵשׁ שֹׁבֵר", אֲלֵא אֵל
תְּהִי קוֹרֵא "יֵשׁ שֹׁבֵר" אֲלֵא "יֵשׁ סֹבֵר",
שֶׁרָאָה בְּאֶסְפֵּקְלָרְיָא שֶׁשִּׁבְרוּ בְּמִצְרַיִם,
וְאִי זֶה זֶה, זֶה יוֹסֵף. [מב, א] "וַיֹּאמֶר
לְבָנָיו ... לְמָה תִּתְרָאוּ", אָמַר יַעֲקֹב
לְבָנָיו: אַתֶּם גְּבוּרִים אַתֶּם נְאִים, אֵל
תִּבְנְסוּ בְּשַׁעַר אֶחָד וְאֵל תַּעֲמְדוּ בְּמִקְוֵם
אֶחָד, שְׁלֵא תִשְׁלוּט בְּכֶם עֵין הָרַע.
[מב, ב] "הִנֵּה שְׁמַעְתִּי בִּי יֵשׁ שֹׁבֵר בְּמִצְרַיִם
רְדו שְׁמָה", מֵהוּ "רְדו", שֶׁרָאָה שִׁירְדו
וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּ בְּמִצְרַיִם, דְּבָר אַחַר, "רְדו
שְׁמָה", "שְׁבֹל הַלֹּקַח תְּבוּאָה מִן הַשּׁוּק
יְרִידָה כְּתִיב בּו. [מב, ג] "וַיִּרְדּוּ אַחֵי
יוֹסֵף", "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" צָרִיךְ הַמִּקְרָא
לֹמַר, אֲלֵא בְּתַחֲלָה לֹא נִהְגוּ בּו אַחֻה
וּמְכָרוּהוּ, וְלִסּוֹף מִתְחַרְטִין וְאוֹמְרִים:
אִימְתִי נִרְד לְמִצְרַיִם בְּחֻזֵּר אֵת
אֲחִינוּ לְאָבִיו, וּבְשֶׁאֵמַר לָהֶם אֲבִיהֶם
לִירֵד לְמִצְרַיִם נִתְּנוּ כּוֹלֵם דַּעַת אַחַת
לְהַחְזִירוֹ. אָמַר רַבִּי יְהוֹנָדָה בַּר סִימּוֹן:
יֵיאֵף יוֹסֵף יוֹדֵעַ הָיָה שֶׁאֲחָיו יוֹרְדִין לְמִצְרַיִם לְשֹׁבֵר אוֹכֵל, מָה עָשָׂה,
הוֹשִׁיב שׁוֹמְרִים עַל כָּל הַפְּתָחִים וְאָמַר לָהֶם: רְאוּ כָּל מִי שֶׁנִּבְנָס לְשֹׁבֵר אוֹכֵל, כִּתְבוּ שְׁמוֹ וְשֵׁם
אָבִיו, לְעָרֵב הֵבִיאוּ פְתָקִים, וְעָשׂוּ כֵּן, בֵּין שֶׁבָאוּ בְּנֵי יַעֲקֹב כָּל אֶחָד וְאֶחָד נִבְנָס בְּשַׁעַר שְׁלוֹ
וְכִתְבוּ אֵת שְׁמוֹתֵם, לְעָרֵב הֵבִיאוּ לוֹ הַפְּתָקִים, זֶה קוֹרֵא רְאוּבֵן בֶּן יַעֲקֹב וְאֶחָד קוֹרֵא שְׁמֵעוֹן בֶּן
יַעֲקֹב וְאֶחָד לְוִי וְכֵן הַשּׁוֹעֲרִים כָּל אֶחָד שְׁלוֹ, מִיָּד אָמַר לָהֶם יוֹסֵף: סִתְּמוּ אֵת הָאוֹצְרוֹת וּפְתַחוּ
אוֹצֵר אֶחָד, וְנָתַן שְׁמוֹתֵם לְכַעַל הָאוֹצֵר וְאָמַר לוֹ: רְאֵה בְּשׁוֹבְאוֹ הַנְּאֻשִׁים אֵלַי לִידֵךְ תְּפוֹשׁ
אוֹתָם וְשַׁגְר אוֹתָם לְפָנַי, עֲבְרוּ שְׁלִשֵׁת יָמִים וְלֹא בָאוּ, מִיָּד נָטַל יוֹסֵף שְׁבָעִים גְּבוּרִים מִבֵּית
הַמֶּלֶךְ וְשַׁגְר בְּשִׁבְלֵם לְכַבֵּשׁ אוֹתָם בְּשׁוּק, הִלְכוּ וּמִצְאוּ אוֹתָם בְּשׁוּק שֶׁל זֹנוֹת, וּמָה טִיבֵן בְּשׁוּק
שֶׁל זֹנוֹת, אֲלֵא אָמְרוּ: אֲחִינוּ יוֹסֵף יָפָה תּוֹאֵר וַיְפָה מְרָאָה שְׁמָא בְּקוֹבָה הוּא, וְתִפְשׂוּ אוֹתָם
וְהֵבִיאוּם לְפָנַי יוֹסֵף, מִיָּד [מב, ז] "וַיִּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אִתָּם קְשׁוֹת", מִלְּמַד שֶׁנַּעֲשָׂה לָהֶם בְּנִבְרֵי,

מתנות כהונה

רואה ואינו רואה בו. לנגלה בו רוח הקדש קלט, ולכן אמר פעם
יורא ופעם שמעתי כזה שהוא מנגנס בדבר: והלא בו. כלומר
ועוד הרי כבר נאמר ומרעב כל ארץ מלרים והיאך אמר יש שבר
במלרים: ששברו. תקוהו: מהו רדו. שהיה לו לומר לכו כמו שאמר
להלן (מה, כח) אלכה וחראתו בטרם אמות, ועיין להלן ריש פרשה זו:

אשר הנחלים

בני ישראל צריך בו. שהיה לו להתלותם בחזיהם למשפחותם
לכית אבותם: בתחלה. כשמכרוהו: ונחזיר. גרסינן: הפתחים.
פתחי שטרי העיר: בשער שלו. כי כן ליה עליהם יעקב כדלפי:
ריש פרשה זו (סימן ז): כל אחד שלו. גם אותו שנכנס בשער שלו:
ונתן שמותם. של עשרה אחיו: בקובה. של זונות שנמכר גם לקלון:

יקללו הם את המונע בר. ואולי דרשו ג"כ מונע בר מלשון בר, שפירדשו
לשון ברור ובהיר וזכה, שפניהם מצהירים, והמונע מהם יקבוהו לאום:
[ו] ורואה ואינו רואה. כלומר שהנבואה איננה בהירה בנפשו שיראה
משם אמיתת העניין וכן השמיעה מהנבואה, והיה כמסופק קצת, ולכן
אמר בלשון ספק, הנכלל במלת שבר, או בטחון ותקוה או ח"ו שבר.
והנה ראה במחזה הנבואה מלת שבר, שבאמת נכלל בו הטובה והרעה
המעותרת לעתיד, אך הוא לא ידע על בוריה על מה זה מרמו והבין
זאת: באיספקלריא. מחזה הנבואה נקראת כן, כמו שהאספקלריא

אסתר רבה פתיחה
א. ירושלמי שבת פ"ח
ירושלמי שקלים פ"ג
ה"ג. ילקוט תבא רמז
יח. ילקוט כאן רמז
קמ"ח כל הענין:

אמרי יושר
נטל הגביע והקיש
בו. שאלמר וידבר
אם קשות: אמר
להם בוי מרגלים
אתם. כיון שלא
נמסרתם הכל כפפה
לחם:

והקיש. והכה: מרגלים אתם. שנכנסתם בעשרה שנים כדרך
המרגלים: בשוק של זונות מה טיבכם. והוא כי לבסוף כולם
נקבלו יחד בשוק של זונות לחפש עם את יוסף צבתי הזונות בהיותו יפה
עינים. והוא שאלמר להם אם כן בשוק של זונות מה טיבכם ולמה לא
יראתם עם מן העין, ועל זה אמר לא

כי ערות הארץ צאתם לראות. ואומר
לשון ערוה לרמוז גם כן על הליכתם
לדבר ערוה בשוק של זונות כי מזה
נתחזק עליהם בענין המרגלים (נזר
הקודש): אמרו לו אבידה אבדה
לנו ובקשנוה שם שנאמר שנים
עשר עבדיך אחים אנחנו וגוי
והאחד איננו ובקשנוה אותו
שם. אמר להם אי הוה בר נש
אמר לכון אפילו אי הויתון
יהבין ביה כמה אלפי לא
יהבין לכון מה הויתון עבדין.
אמרו לו על מנת כן נחתינן או
למקטל או למקטלא. אמר
להם הוא הדבר אשר דברתי
אליכם מרגלים אתם ולהרוג
בני העיר באתם. מנחש אני
בגביע שלי ששנים מכם
החריבו בך גרול של שבם.
מיד נודעו ולא השיבו. אמר
להם בזאת תבחנו וגוי הביאו
אחיכם הקטן וגוי. כן לרד לומר
וכן הוא בספרים המדויקים, זה
טולה כגירסת רש"י ז"ל בחומש
(נזר הקודש): אבידה אבדה לנו.
והא דאמר פכרשת יוגש ואחיו מת,
יש לומר דהכי קאמר כיון שהורד
למרגלים ובקשנוה ולא מלאנוהו
מסממא הוא מת: מפני שהוא
דחפו בוי. כי למה צחר דוקא
בשמעון. ומשום דקשה הא כתיב
לא תקום ולא תסור וגוי, לכך מסיק
שנתכוון להפרישו מלוי שלא יטלו עליו
טלה כמו מאז, דעליהו כתיב ויאמרו
איש אל אחיו וגוי (נזר הקודש):
שאגת אריה. ופירוש שכל ידי
שאלת שמעון שהיה גבור כחרי וקולו
כשחל נתעו שני גבורי מלרים שהיו
ככפירים לפניו. ואף על גב שיעקב
קרא ליהודה גור אריה מכל מקום
כל האחים נכללו בזה מדכתיב מה
אמך לביאה כדאיתא בפירק קמא
דסוטה ויא, ט:

קולו נפל על פניהם ונשתברו שיניהם, שנאמר (איוב ד, י) שינאגת
אריה וקול שחל ושוני כפירים נמעו, והיה מנשה יושב לפני אביו,

מתנות כהונה

והקיש. לשון הכאה: אלא כך בוי. כלומר אל תגזית כמה שנכנסו
בעשרה שנים ולא בשער אחד כי כן היה אבא עלינו מפני עין
הרע. ואמר להם אם יראתם מן העין בשוק של כו' לא כך זאת
אזיכם שהשמרו עלמכם מן העין: איננו מת. כלומר איננו כי
מת, וכמו שאלמר לו ליוסף אחר כך ככתוב בפכרשת יוגש: ופירש

אשר הנחלים

מרגלים אתם. שלכן לא נכנסתם בשער אחד, כי חפצתם לראות כל
מצאות ומובאות הארץ: איזו אבידה, אני רואה בגביע. כלומר זאת
אני רואה שעשיתם בידי, אך אבידה שלא מדעת אינני רואה בגביע
שקרה לכם: ויאמרו לו שנים עשר אחים אנחנו בני אבינו. כלומר
כולם שרים לטובה, כולם בני אב [הצדיק] אחד אנחנו, ומה תחפרין
ממנו: ופירש אותו מלוי. הוא עוד טעם, האחד מפני שדחפו, והשני

נטל את הגביע. כמו שאלמר צדוף הסדר (מד, טו) כי נתת ישר
וגוי. ועל שזאו בעשרה שנים אמר מרגלים אתם: בשוק של
כו'. מרומז כמה שאלמר לא כי ערות הארץ צאתם לראות, שהוא
כפול לשון ומיותר, על כן דורש על פי מדה ט', לא, שלא עשיתם
כדבריים, כי ערות וגוי והלכתם

כולכם יחד. והשיבו אבידה אבדה
לנו כו', ולא כוונתו הם על יוסף שהרי
אמרו בסמון והאחד איננו מת, אך
יוסף תפסם בלשונם איזה אבידה
שתלמרכו לעבור לזאת אזיכם,
אין זה אלא שאלתם רגלים לעשות
כאן על ענין אחיכם כמו בשכס
על ענין אחותכם, ולכן תחפשוהו
בשוק של זונות הוא אשר דברתי
וגוי. אך מאחר שהחליט מרגלים
אתם, איך אמר בזאת תבחנו, אלא
שמה שאלמר מרגלים אתם היה קודם
שאלמרו שנים עשר עבדיך וגוי על פי
מדה ל"א שעל שאלמר להם שרגלים
לעשות כאן כמו בשכס על שמכרו
אחיכם, וזכה מדעצמו והכחישו אותו
לומר שנים עשר וגוי והאחד איננו
מת, כמו שכתוב לעיל (כה, ח) אלא
חטון, וכמפורש בריש יוגש ואחיו
מת, והביאו ראיה ממה שאלמר (מד,
יג) והקטן את אבינו לא כשאלמרתם
שמכרו אחיכם הקטן, ויוסף אף שידע
האלמה תפסם בלשונם ואמר הביאו
אותו הנה וודע שכן מה שאלמרתם
אמת. והנה בפסוק כתוב תחלה והנה
הקטן וגוי ואחר כך והאחד איננו,
והמדרש מהפך שכל טענת יוסף
שמכרו אחיכם הולרכו להכחישו
והאחד איננו כנ"ל והראיה והנה
הקטן וגוי, דוק והפכונו כי קרית:
לקח את שמעון. עיין לעיל (פד,
טז), וכן הוא בתחומא יוגש (סימן ד):
אמר שמעון לאחיו. דייק תיבת
מאתם שהוא מיותר, ללמד שאלמר אל
תפרדו ממני, חטאתם כמוני סבלו
העונש כמוני: והיו מסתבלין.
וזה ויאסור אותו לעיניהם: שאגת
אריה וקול שחל. כמו שכתוב
לקמן (ג, ז) וכן לרד לומר כאן
גם יהודה ודן נטקו ועיין לעיל (לא),
יב: והיה מנשה. עיין לעיל פרשה
זו סוף סימן ד'. ודורש מה שאלמר
ויסוב וגוי וידבר ויקח ויאסור הכל
לשון יחיד שלא יתכן לפרש הכל על
יוסף, אלא שנה לאחר לעשות והאחד
בדמיון יוסף והיינו מנשה בן השליט,
על כן יכול הוא לעשות ולא אחי:

בוי. כלומר עשה כן כדי להפרישו מלוי, ולולי זה לא היה אוסר אחד
מהם. אך את שמעון ולא לוי מפני שהוא דחפו לצור: שלא יטלו
בוי. והנהגוהו: בך עשיתם בוי. שעמדתם על דמו גם לי אתם
עושים כן ולא ידע כי שומע יוסף בלשון עברי, או אחר כך אמר
להם כן שלא בפני יוסף:

להפרישו מלוי, שלא יטלו עצה להרעיש את מצרים כמו שעשו בשכס:
וכך אתם מבקשים. שאין אתם עומדים להצילני כמו שלא הצלתם
אותו. ואף שהוא היה עיקר הלוחם ליוסף עם כל זה תלה האשמה בהם
שלא הצילוהו מידו. והם התנצלו כי לא בעת כזאת לעשות מלחמה
ולתעכב פה ואנשי בחיני ימותו ברעב, ואין דוחין נפשות הרבה מפני
נפש אחת: ושני כפירים. מפני שאגת אריה ושחל שהם גבורי כח

מסורת המדרש
יט. תחומא כאן
סימן ח' וסדר יוגש
סימן ד' מדרש משלי
פרשה א':
ב. עיין לקמן פרשה
ל'. וצילקוט איוב
רמו תפ"ז:

אם למקרא

שאגת אריה וקול
שחל ושני כפירים
נמעו:
(איוב ד, י)

ענין יוסף

(ו) כך עשיתם
ליוסף. קשה מה
מקנתן כמה שהוא
היה עמהם ויותר
טיק, שהרי הוא אמר
לכו ונהרגוהו. ויש לומר
שאף על פי שהיה
מסכים במיתחו מכל
מקום לא היה מסכים
למכור אותו דשני
חמור מתכבד ורעב
ודבר דכלאו אימנהו
בזה כדאיתא בפירק
קמא דבבא בתרא (ח,
א), ועוד אולי ישמע
בין הנכרים. אך מפני
שהכל הכריחו ליהודה
הוכרח גם הוא
להודות בדבר, ואף
יצקו לעשות עתה
כמוהו שראוי שיסמכו
נפשם עליו אחר שהוא
אין לו חטא ויפה
תוארו:

101 ער שחבלה חפת. בלשון צעל המאור וחולין ה, אל האון עד שחבלה חפסה מן הבית, ומה שחמר מוטב טיח את הספק עיני בצעל המאור גם ונצטבדה וזה כו, צ:

להם, ולזה חמר היכן הוא שגירו לו החמט. והשיבוהו כי חפס אותו אדוני הארץ בעל כרחו ולא עלרו כח כנגדו, ולא האמין להם לזה. ולזה חמר אותו שכלתם כי הם הרגוהו או צרנום מסרוהו והרי כאליו הם המשכלים אותו ויפה תואר: ובי בניך אינם בני בוי. ואף על גב דבקרל כפיט טענה אחרת שאמר פן יקראוהו אסון בדרך דהיינו מאונס שאין בידם לשמור, מכל מקום כיון שכלה התצובה נתרלה לשלחו על ערבות יהודה בהכרח ולא חשש אז לטענת הקראת אסון, אבל אם לא כלה השבר לא היה סומך אף על ערבות יהודה מפני חשש הקראת אסון: לכך נאמר וירא יעקב כי יש שבר. כתב היפה תואר לא הביטו מה ענין זה לכאן. והמתנות כהונה פירש דדריש לשון שבר ממש שברון רוח שאירע לו במלרים עד כאן לשונו, וכחאי גוונל נמי דרשינן לשלי יס שבר ויש שבר עיני גם. ומכל מקום יותר נראה לי דלא גרסינן ליה (נזר הקודש: ז) נעשה נברוי להם. פירשתי צסימן הקודש. וכבר כתבתי שהאגדות הקודמות אינן מעיקר זה המדרש (יפה תואר): רבי לוי ורבנן. דרבי לוי מפרש הכרה זו הכרת הלב והאחווה. ורצנן מפרשי לה הכרת פנים כפשטה. ואתא למרמז מאי טעמא הכיר יוסף עשרה ועשרה לא הכירו האחד, דהיינו לפי שהוא הניחם בחתימת זקן, והכי קאמר בשכבר הכיר יוסף את אחיו באותה לורה שהם עומדים עתה, והם לא הכירוהו בצורה זו אלא בלא חתימת זקן. וכתב הרמב"ן והנה יששכר וחובלן אינם גדולים מיוסף רק מטמ, אבל כיון שהכיר את הגדולים הכיר את כולם: נצנצה בהם רוח הקודש. דאם לא כן כולנו למה לי (יפה תואר): אמרין ליה אנן בוי. והוא על דרך ניבא ולא ידע מה ניבא: שנים עשר אנחנו. וסיפיה דקרא ולאחד אינו. אמר להם יוסף ואנה, והיכן הוא. טעוהו מכרנו אותו, כי אחרי ראותם כי הוא מנתם בגביע הוכרחו להודות על האמת, וכן בזה באלו להתגלל על מה שנמאלו בשוק של זונות לחפשו:

בני לקמן וסימן טו) והלכך נפרש: אמר להם יהודה. בתנחומא (סימן ח) הגירסא שחמר (מג, ב) ויהי כאשר כלו לאכול עכ"ל, ואחר כך ויאמר יהודה: בולנו מתים ברעב. כמו שחמר (מג, ח) ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם טפינו. ועיין לקמן סוף סימן י': אמר מי מערב. שחמר יהודה (מג, ט) אנכי אשרבנו תיבת אנכי מיותר אלא שאלנו מי וכו' והשיב אנכי על פי מדה ט', ועד כאן מהתנחומא (סימן ח) על פי המדות ובסימן הסמוך כפי הפשט: (ז) ויבר יוסף. שזה מיותר שכבר כתוב ויבר יוסף וכו', אם אינו ענין להכרת פנים תנאו ענין להכרת רחמים וכמו שאמרה רות (ב, ז) מלאתי חן בעיניך להכירני: אגן ואת. שתיבת כולנו מיותר שדי כמה שחמר בני איש אחד, וכן בפסוק י"ג שנים עשר וגו' ואן הוא. פירוש הכי אין כאן אלא י' והיכן עוד שנים, והשיבו שחמד אלא אינו ושאלם על

אמר לו אביו: קום אתה, מיד עמד מנשה והכהו מכה אחת והכניסו בבית האסורים ונתן עליו כבלים, ואמר להם: זה יהיה חבוש עד שתביאו את אחיכם ויאמנו דבריכם, מיד [מב, כה] "ויצו יוסף וימלאו את בליהם", הלכו אצל אביהם וספרו לו את כל המאורע, השיב אביהם ואמר להם: היכן שמעון, אמרו: תפש אותו בשביל אחינו הקטן, אמר להם: [מב, לו] "אתי שבילתם וגו' ", [מב, לו] "ויאמר ראובן אל אביו ... את שני בני תמיית", אמר לו: וכי בניך אינן בני, אמר להם יהודה: הניחו לזקן עד שתכלה הפת, אמר לו יהודה: אבא,

אם הולך בנימין עמנו ספק נתפס ספק לא נתפס, ואם אינו הולך עמנו בלנו מתים ברעב, מוטב תניח הספק ותתפוש את הוודאי, אמר: מי מערב בו, אמר לו: אני, שנאמר [מג, ט] "אנכי אשרבנו מידית תבקשנו", לכך נאמר "וירא יעקב כי יש שבר במצרים":

אם למקרא
אנכי אשרבנו מידית תבקשנו
אם לא תביאתיו אליך והצנתי לפניך ותשאני לך קל הנימים:
(בראשית מג:)

אם הולך בנימין עמנו ספק נתפס ספק לא נתפס, ואם אינו הולך עמנו בלנו מתים ברעב, מוטב תניח הספק ותתפוש את הוודאי, אמר: מי מערב בו, אמר לו: אני, שנאמר [מג, ט] "אנכי אשרבנו מידית תבקשנו", לכך נאמר "וירא יעקב כי יש שבר במצרים":

ז [מב, ז] "וירא יוסף את אחיו וגו' ", אמר רבי יהושע בר נחמיה: נעשה נברוי להם. [מב, ח] "ויבר יוסף את אחיו וגו' ", רבי לוי ורבנן, רבי לוי אמר: בשעה שנפלו בידו "ויבר יוסף את אחיו", בשעה שנפל בידם [שם] "ויהם לא הפירוהו", ביורבנן אמרי: הוא שהניחן בחתימת זקן, "ויבר יוסף את אחיו", "ויהם לא הפירוהו", שלא הניחוהו בחתימת זקן. [מב, ט-יא] "ויבר יוסף וגו', ויאמר אלהם וגו' בלנו בני איש אחד", נצנצה בהם רוח הקודש, אמרין ליה: אנן ואת בנוהי דגבר חד אנן. [מב, יג] "ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו וגו' ", אמר להון: ואן הוא, אמרין ליה: זבנן יתיה,

רש"י
(ז) הוא שהניחן בחתימת זקנם ויבר:

מחנות כהונה
לידה בוי. אמרו לו ליוסף אלו ואתה בניו של איש אחד אנחנו, ודייק מדכתיב כלנו: שנים עשר אנחנו וגו'. גרסינן. וסיפיה דקרא והאחד אינו, אמר להם יוסף ואנה, והיכן הוא, טעוהו מכרנו אותו:

נחמד למראה
[ז] וירא יוסף את אחיו וגו'. אמר רבי יהושע בר נחמיה נעשה נברוי להם. פשוט הוא כי דעת רבי יהושע בר נחמיה לומר שהמכוון בלמרו ויתכר מבין התפעל להורות על הראות בעלמו פטולה מן הפעולות ואינו כמו שיתדמה, כמו יס מתעשר ואין כל (משלי יג, ז) פירושו יס מראה עלמו עשיר ואין לו שום דבר, וכן וילטרו (יהושע ט, ד) פירש"י עשו עמנו כהולכין בשליחות עכ"ל, כלומר שחמת לא היו שלוחים, וכן שכב על משכבך והתחל (שמואל ב' יג, ה) פירש הרד"ק הראה עמנך כאלו אתה חולה עכ"ל, הכי נמי ויתכר אליהם, הראה עלמו כאלו הוא נכרי והתנכרות היה נמשך אליהם. ונכון בזה מה שמפרש מלת אליהם

מאור, על כן שיני הכפירים אף שהם ג"כ גבורים נתעו: וכי בניך אינם בני. וא"כ זאת תנחומין של הבל שחתן לי ערובן בזה, כי איך אמיתם ולא אחמול עליהם הלא הם בני. אך יהודה התווכח עמו מפני כי אין דוחין ספק מפני ודאי. ואז ביקש יעקב ערבות מיהודה, והערבות היה שהכניס עצמו בחטא עצום אם לא יביא אותו בחזרה, ואז בוודאי יעמוד על נפשו בחזקה. ולכן שמע יעקב לדברי יהודה ולא שמע לדברי ראובן:

אשר הנחלים
כי יש שבר. כי ראה בנבואתו מה שיגיע עליהם מהצרות ושרון רוח: [ז] נצנצה בהם רוח הקודש. כלומר רוח הקודש מעטה, שלכם ראה זאת, אך לא בשלימות שיערו בברור שככה הוא, כי אם כהתחלת הניצה, ולכן אמרו כולנו שאף הוא מהם: זבנן יתיה. הוכרח המדרש לומר שהודו שמכרו אותו בכרי להסביר המקרא שהוכיח יוסף מדבריהם לומר הוא הדבר אשר דברתי מרגלים אתם, ממה הוכיח זה אם לא כי

אשר הנחלים
אשר הנחלים

אשר הנחלים
אשר הנחלים

אשר הנחלים
אשר הנחלים

חידושי הרש"ש
[1] אין הקב"ה
מניח את הצדיק
בצרה
וישם בו לרוד. אולי
הטובה למה שאמר
ל ג' בשם י' ואם
היה שלשה ימים דבר
באלף (שמואל ב' כד,
יג)

אמרי יושר

[1] משל לגדי
שברח מהמרה.ה.
כן כלן היה נשבע
בשמי חיים של
פרשה כן פירש בעל
המקור ופ' יג' פרשה.
או כי הוא נשבע שלא
ללוא עד שיבא, וזה
היה ממש עד שהיה
נשבע חזר ונשבע
עשה, שלח מכם
אחד:

משנת רבבי
אליעזר

[1] אמר להון
בכמה מברית
איתו
בכמה
סלעים נקט שהשיבו
היה סלעים וזכר
המנהג עשירי כסף,
ולמד מדכתיב (מב,
ל) האחד אינו
זה מיתר, אף
זה סלעים הוא כך
מכל
מקום נקט בלישון
של לשון הכתוב:

שינוי נוסחאות

[1] אין הקדוש ברוך
הוא מניח את
הצדיק
שלשה ימים. הגיהו
ג' אות אמת וגם
משנת כהונה שג"ל
יושר משלשה
ימים:

בכמה סלעים. כדלעיל פרשה פ"ד: ואין בו. ואם היה אומר לכם
בן אדם תנו לי חמש סלעים ואחן לכם אחיכם תעשו אהם כן לתת לו
חמש סלעים או לא אמרו לו הן. אמר להם ואם יאמר לכם לא אחן
אותו לכם אלא בכפל דמי מכירתו והם עשרה סלעים אהם עושין
כך לתת לו עשרה סלעים, אמרו לו

הן. ואמר להם יוסף ואם יאמר לכם
אדם לא אחנו לכם אפילו באלף
סלעים מהו הייתם עושים. אמרו
לו על מנת כן ירדנו פה או להרוג
אחרים או ליהרג עליו. כי שלא כדון
מכרו אותו אין עליו תורת עבד
וראוי ללאת בפדיון בעל כרחו של
אדון בהיותו נקי ולדיק: [ח] בשעה
שהיה מבקש לישבע לשקר
בו. בתמיהה וכי חס ושלום נשבע
לשקר והכתיב גם במדבר מלך אל
תקלל וכתנא דבי אליהו (חלק א'
פרק כו) קאמר לא תשא את שם
ה' אלהיך לשוא קיים יוסף שנאמר
חי פרעה אם תלאו מזה, והלא
דברים קל ומומר ומה כשהיה נשבע
במלך בשר ודם קיים את שבעתו
אם נשבע בהקדוש ברוך הוא על
אחת כמה וכמה עד כאן לשוננו, הרי
מפורש שהיתה שבעת אמת. אלא
ודאי כוונת יוסף היה כשאמר חי
פרעה אם תלאו מזה רלונו לומר
אם תלאו כולכם כל העשרה אחים,
וזה קיים שהרי נשאר שמעון. אלא
לפי שמשמעות הלשון משמע שלא
תלאו אין גם אחד, לכן מיייתי עלה
ענין המשל לומר שכשם שבהאלמנה
שלפי כוונתה ששבעתה לא שקרה,
אך לפי הגרסה מדבורה היה משמע
שנשבעה שלא ידעה מן הגדי, כך היה
הענין ביוסף שלפי כוונתו לא נשבע
לשקר. וזה שאמר הרבינו בחיי שקיים

יוסף מה שנשבע חי פרעה אם תלאו
אמת שכן אמר להם כיון שהיה אומר
שפסוקי ענינו. אמר להם לא היו רולים
לחסו בשום ממון מה הייתם עושים
בו אמרו לו על זה באנו להרוג או ליהרג.
על זה אמר חי פרעה כי מרגלים אתם
עכ"ל: [ט] אין הקדוש ברוך הוא מניח את
הצדיקים בשלשה ימים וכו' אמר להם
אם תלאו מזה רלונו לומר אם תלאו
כולכם כל העשרה אחים, וזה קיים
שהרי נשאר שמעון. אלא לפי שמשמעות
הלשון משמע שלא תלאו אין גם אחד,
לכן מיייתי עלה ענין המשל לומר שכשם
שבהאלמנה שלפי כוונתה ששבעתה לא
שקרה, אך לפי הגרסה מדבורה היה
משמע שנשבעה שלא ידעה מן הגדי, כך
היה הענין ביוסף שלפי כוונתו לא נשבע
לשקר. וזה שאמר הרבינו בחיי שקיים

יוסף מה שנשבע חי פרעה אם תלאו
אמת שכן אמר להם כיון שהיה אומר
שפסוקי ענינו. אמר להם לא היו רולים
לחסו בשום ממון מה הייתם עושים
בו אמרו לו על זה באנו להרוג או ליהרג.
על זה אמר חי פרעה כי מרגלים אתם
עכ"ל: [ט] אין הקדוש ברוך הוא מניח את
הצדיקים בשלשה ימים וכו' אמר להם
אם תלאו מזה רלונו לומר אם תלאו
כולכם כל העשרה אחים, וזה קיים
שהרי נשאר שמעון. אלא לפי שמשמעות
הלשון משמע שלא תלאו אין גם אחד,
לכן מיייתי עלה ענין המשל לומר שכשם
שבהאלמנה שלפי כוונתה ששבעתה לא
שקרה, אך לפי הגרסה מדבורה היה
משמע שנשבעה שלא ידעה מן הגדי, כך
היה הענין ביוסף שלפי כוונתו לא נשבע
לשקר. וזה שאמר הרבינו בחיי שקיים

עוד אחד והשיבו שאינו שמכרוהו, וחולק על מה שאמר בסיומן
הקודם שאמרו מת, ולר"ך עיין שהרי מפורש דברים ויגש והאחד מת
ולפי דברי המדרש הם צ' כתובים מכחישים, ויתכן שכלן שאמרו
אינו כי חסדו שמכר למכרים ועדיין ימלאו אותו כאן, וכשראו
שלא מלאוהו אמרו מת. והמדרש

הרבה דברים לפרש מה שאמר
והאחד אינו באופן שיתכן שישיב
להם מרגלים אתם, וזה על פי מדה
ט': בצרה שלשה ימים. לפי
ר"ש פרשה ג' ושם נסמך: ליוסף
ליונה וכו'. פירוש מה שפירש יוסף
לאחיו. ליונה, עיין משנת (שמואל
לרוד היינו בנלקב שכתוב (שמואל
א' ל, א) בצל דוד ואשיו נלקב ציוס
השלישי שהיו הנשים והטף נשבעו
שלושה ימים, גם יתכן שנדע לרוד
ציוס שצא וצ' ימים במלמחה, כמו
שנאמר (שם יז) מהגוף עד הפרצו
למחרתם הרי שלשה ימים, והראשון
נראה פיקר: של שבטים. עיין
משנת כהונה לפתח כשיפתחו
יהודה עם עשרת השבטים. עיין
לקמן (ג, ה) ובריש פרשה ל"ה:

אמר רבי לוי: משל לגדי שברח מן המרעה ונכנס אצל
אשה אלמנה, מה עשתה, עמדה ושחטתו והפשיטתו ונתנתו בתוך
המטה וכסת עליו סדין, אתון בעין ליה מן גבה, אמרה: בן תהא
ההיא אתתא מנבשא מבשרא דדין ואכלה אם ידעה ביה, כך "חי
פרעה אם תצאו וגו'". [מב, טז-יז] "שלחו מכם אחד וגו' ויאסף אתם
אל משמר שלשת ימים", בלעולם אין הקדוש ברוך הוא מניח
את הצדיקים בצרה שלשה ימים, וכן למדנו ליוסף ליונה למרדכי
לרוד, וכן הוא אומר (הושע ו, ב) "יחינו מימים ביום השלישי" של
שבטים "יקימונו", [מב, יח] "ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי":

וכן מה שאמר חי פרעה כי מרגלים אתם היתה שבעת
אמת שכן אמר להם כיון שהיה אומר
שפסוקי ענינו. אמר להם לא היו רולים
לחסו בשום ממון מה הייתם עושים
בו אמרו לו על זה באנו להרוג או ליהרג.
על זה אמר חי פרעה כי מרגלים אתם
עכ"ל: [ט] אין הקדוש ברוך הוא מניח את
הצדיקים בשלשה ימים וכו' אמר להם
אם תלאו מזה רלונו לומר אם תלאו
כולכם כל העשרה אחים, וזה קיים
שהרי נשאר שמעון. אלא לפי שמשמעות
הלשון משמע שלא תלאו אין גם אחד,
לכן מיייתי עלה ענין המשל לומר שכשם
שבהאלמנה שלפי כוונתה ששבעתה לא
שקרה, אך לפי הגרסה מדבורה היה
משמע שנשבעה שלא ידעה מן הגדי, כך
היה הענין ביוסף שלפי כוונתו לא נשבע
לשקר. וזה שאמר הרבינו בחיי שקיים

מתנות כהונה

(ט, ז) וזילקוט פרשה ז' (רמז קמח) ובספר יהושע (רמז יב) גרם
יותר משלשה ימים, והכי מוכח יונה במעי הדגה שלשה ימים ושלשה
לילות ויונה ז', אל, ואולי שמקלת יום שלישי ככולו, וכן מוכח גירסת
הילקוט בספר יהושע דגרים ציוס השלישי של יונה, ובמדרש אסתר
רבה (ט, ז) איתא ציוס השלישי פירוש ציוס שלשה ימים: למרדכי.
דכתיב (אסתר ה, א) ויהי ציוס השלישי פירוש ציוס שלשה ימים: למרדכי.
ככתוב ציוס ספר שמואל ודברי הימים סימן כ': ביום השלישי
של שבטים. כלומר כמו שנהג יוסף עם השבטים דכתיב ויאמר
אליהם יוסף ציוס השלישי, ועיין בילקוט (יהושע רמז יב) בפסוק
ונחבאתם שמה שלשה ימים, ובמדרש אסתר (ט, ז) לא גרם של שבטים:

נחמד למראה

אלא לפנים. וזהו מה שאמר רבי חגי בשם רבי יצחק בפרשה ז' לפניהם אסרו כיון שלאו להם, היה מאכליו ומשקו ומכיליו וכו':

אשר הנחלים

הורו שמכרוהו ועתה מבקשים לפדותו ולעמוד בחזקה ואף להרוג, אף
שמכרוהו בימים: בצרה ג' ימים. כי יותר מזה תכבר מאוד צערם ותגדל

מסורת המדרש
בב. עיין במדבר רבה
פרשה י"ז. ותנא דבי
אליהו רבה פרק כ"ו:
בג. לפי ר"ש פרשה
ל"ז. אסתר רבה פרשה
ט'. מדרש פהלים
מזמור כ"ג. ילקוט
סדר וירא רמז ל"ט.
וילקוט כאן רמז
קמ"ח. ילקוט יהושע
רמ"ז י"ב. ילקוט
אסתר רמז אל"ף ל"ז:

אם למקרא
יחינו מימים ביום
השלישי יקמנו ונתת
לקימונו:
(הושע ו, ב)

ענין יוסף
(1) [ט] וכן הוא
אומר יחינו
מימים ביום
השלישי של
שבטים בו.
כאן הוא
מנומנס ומשוכב,
וכן
לר"ך לומר, ליעולם
אין הקדוש ברוך
הוא מניח את
הצדיקים בצרה
שלשה ימים. וכן
הוא אומר יחינו
מימים ביום
השלישי יקמנו
לפניו
ונחיהו
[הקדוש ברוך הוא
מחיינו לעולם בשני
ימי הגדה שצברו
ציוס השלישי, ואז
יקמנו וכן למדנו
ליוסף ליונה
למרדכי לרוד.
ביום השלישי של
שבטים ויאמר
אליהם יוסף ביום
השלישי ולא חס
להזכיר רק הכתוב
אלא השבטים כי זו
עומד כפת. ולפיל
ר"ש פרשה ל"ז
הביא בכולם ראיות
הפסוקים, וכן באסתר
רבה פסוק ויהי ציוס
השלישי מוכה גם כן
כולם. והנה היפה
תואר הקשה והכא
קאמר אין הקדוש
ברוך הוא מניח את
הצדיקים בצרה ג'
ימים, ובאסתר רבה
קאמר יותר מג' ימים
למשמע דג' ימים
שלימים מיהת יצב
בצרה, וכן משמע
מיונה שהיה ג' ימים
וג' לילות במעי הדג.
לכן מגיה האות אמת
לר"ך לומר יותר מג'
ימים. והמר הקדוש
מתן קושיה היפה
תואר עיין סג:

הוא חמיתת הדברים (נור הקודש): אפשר יוסף בו. כלומר דלא יקשה מה שקלר הכתוב ולא הגיד תחנוני יוסף במקומו, כי סמך על המצין (יפה תואר): והוא שותק. ולא בקש על נפשו: מתחבט. כלומר הפיל והכה את ראשו על הארץ: הלא בדין אמרית לבון. כלומר כדבר הזה כוונתי לומר לכם, הלא שמעתי שאתם אמרתם לנו ונהרגנו לא מלאני לבי לומר כן צפירוש, הלא לפשר עמכם כדי להגילו ממיטה, ואתם כבר הרגשתי בדבר ולא אביטם. והכי קאמר הלא אמרתי דברים שהכוונה בהם היה לומר אל תחטאו צילד כלל (יפה תואר): וגם דם הזקן. דלפתן וגמין רבונין: דם הזקן. שחיו בדלכון נפש וכמת בחיים יתשב ועוד שאפשר יקלרו ימיו בדלגות: זה מנשה. בספר מעשה ה' פירש טעם הדרשה כי חלילה לאותו לדיק לתת את אחיו לבני צלעל לפני המלרים הלא ודאי כי גם אותו המליך לא היה הלא מנשה בנו: לעיניהם אסרו. ובה ללמדך שבוטל על יוסף שלא התקנס בשמעון שהשליכו הבורה ולא אסרו לעיניהם הלא כדי לזרזם בהבאת בנימין לפדות בו את שמעון ממאסרו: (ט) [יא] דמיך. מת: עאל בו. נכנס רבי אלעזר ופתח לדרוש עליו בדברי תורה. וסיפור אלו הדרשות בכלן לפי שבסוף דרש גזירה שזה מפסוק וילא לכם דבכאן:

ח [מב, יט-כא] "אם בנים אתם וגו' ואת אחיכם הקטן וגו' ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו", רבי אבא בר כהנא אמר: לשון דרומי הוא, "אבל", ברם. [מב, כא] "אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו", ריש לקיש בשם רבי יוחנן בר שאילה: אפשר יוסף בן שבע עשרה שנה רואה את אחיו מוכרים אותו והוא שותק, אלא מלמד שהיה מתחבט לפני רגליו של כל אחד ואחד בדי שיתמלאו עליו רחמים ולא נתמלאו. [מב, כב] "ויצן ראובן אתם לאמר וגו'", הלא בדין אמרית לבון, [שם] "הלא אמרתי אליכם לאמר אל תחטאו בילד", אלא כך אמרתון: (לעיל לו, ב) "ועתה לבו ונהרגהו". [מב, כב] "וגם דמו הנה נדרש", "דמו" "וגם" דם הזקן. [מב, כג] "והם לא ידעו כי שמע יוסף כי המליץ", זה מנשה. [מב, כד] "ויסב מעליהם וגו'", רבי חגי בשם רבי יצחק אמר: [שם] "לעיניהם אסרו, ביון שיצאו להם היה מאכילו ומשקו מרחיצו וסבו: [מב, כה-כח] "ויצו יוסף וימלאו וגו' וישאו את שברם על חמריהם ... ויפתח האחד וגו', ויאמרו איש אל אחיו וגו'", "ידבר דמך רבי סימון בר זביר עאל רבי אלעזר ופתח עלוהי: (איוב כח, יב) "והחכמה מאין תמצא וגו'", (שם שם כא) "ונעלמה מעיני כל חי וגו'",

שאלם לא היה כתוב כאלו היו תוליים ציוסף שלא ציבק שאלם היה מבקש היו שומעים לכך הולך לפרש כאן שלא כן היה: והלא בדין וכו'. לרדך עיון מה כוונתו ומה מוסף על הכתוב: כך אמרתם. השיבות על דברי חף לאחר שאמרתי לכם אל תחטאו, ועל כן כתוב 'ב פעמים לאמר, כשאמר להם אל תשפכו דם, ולאחר כך אמר ויאמר וגו' אל תשפכו דם, והם השיבו לו לנו ונהרגהו: זה מנשה. כמו שמבאר לעיל פרשה זו (סימן ד) כי יממאל ובני קטורה לא ידעוהו על צוריו: רבי חגי. עיון לקמן (לב, ז): (ט) בר דמך רבי סימון. שיר השירים רבה (ו, ז) פסוק דודי ירד לגנו, קהלת רבה (ה, ז) פסוק מתוקה שנת העובד, ירושלמי ברכות (פ"ג ה"ח) וירושלמי הוריות (פ"ג ה"ח):

פ"ב. קהלת רבה פ"ה פסוק י"א. ילקוט חו"ב רמז תתקפ"ו. ילקוט כ"א סוף רמז קמ"ח: **אם למקרא** ויהי חכמה מאין תמצא ויא' זה מקום בינה: (איוב כח:ב) ונעלמה מעיני כל חי ופעוף השמים נפתרה: (שם שם:א) **ידי משה** [ח] אפשר יוסף בן י"ז שנה וכו'. לא שהמקרא לרדך סמך לדבריו, הלא אחא לומר שלא יקשה לך מה שקלר הכתוב ולא הגיד תחנוני יוסף במקומו, כי סמך על הענין למסבדל נפקי:

רפ"י

(ח) וגם דמו הנה נדרש דמו ודם הזקן. וגם דורש: כי המליץ בינותם זה מנשה. שהיה מספר להם בלשון כעט, או בלשון ארם, והוא אומר ליוסף בלשון מלרי:

מתנות כהונה

לאמר משמע שהם השיבוהו דבר: דם הזקן. וגם קדריש לשון רבוי: זה מנשה. ה"א הידיעה של המליץ קדייק: מעליהם וגו'. גרסינן. וסיפיה דקרא לעיניהם: [ט] דמיך. מת, ולשון נקי הוא כלפי גוף קדוש שאין מיתתו הלא כזה שהוא יסן: עאל בו. נכנס רבי אלעזר ופתח לדרוש עליו בדברי תורה, ועיון זה במדרש חזית (שיר השירים

[ח] ברם. פירוש בחמת: והוא שותק. ולא בקש מהם על נפשו, הלא ממה דכתיב (מב, כא) בהתחננו למדנו שנחבט בו: שנתחבט. כלומר הפיל והכה את ראשו על הארץ לפני כל אחד ואחד: הלא בדין בו. הלא כזאת כדברי תחנה ובקשה שאנחנו מתחננים עכשיו אמרתי לכם צעת מכירת יוסף: אלא כך אמרתון. דייק מדכתיב

נחמד למראה

לבור הוא שאמר ללוי (לו, יט) הנה צלל החלומות הלזה באל, ועל זה אמרו (סס כא) אבל אשמים אנחנו על אחיו וגו' וליפת במדרש פרשה זו (סימן ו) כי כאשר ליה יוסף לקחת מאתם את שמעון לא יכלו כל זבורי פרשה לכפותו עד שעמד מנשה ואסרו והכניסו לבית האסורים, וכאשר נסתלק המליץ זה מנשה לאסור את שמעון אמרו מה שאמרו: רבי חגי בשם רבי יצחק אמר לעיניהם אסרו ביון שיצאו להם היה מאכילו ומשקהו ומרחיצו וסבו. לכאורה יש ללקדק מנא ליה לרבי חגי הא שלא יהיה המכוון בו שפשה כן לעיניהם ולא יכלו לעכב. ולדעתו למד לומר כן מדכתיב ויאסר בחטף סגול שהוא לשון קל, כיון שאחריו רפי כמשפט אחרי זולא נט אף על פי שהספרים שלנו לא נהגו כך, עיון בספר נוהר התיבה תיבת הדגש אות י"ד ואות ט"ו.

[ח] והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ זה מנשה. ולכאורה יש להפליא כמה שאמר הכתוב ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחיו וגו', איך אמרו כדברים האלה לפני יוסף והם ראו שבה אליהם בעקיפין, ועל זה אמר הכתוב והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ בינותם, ופירש"י צפירוש החומש כי כשהיו מדברים עמו היה המליץ צניעה היודע לשון עברי ולשון מלרי והיה מליץ דבריהם ליוסף ודברי יוסף להם, לכך היו סבורים שאין יוסף מכיר בלשון עברי עכ"ל. אך מכל מקום קשיא טעם היותו שחשבו כי יוסף אינו מבין דבריהם, איך לא חשבו שהמליץ גיד דבריהם ליוסף, וזהו אמרו המליץ זה מנשה, כי הם אמרו כדברים האלה על מה שאמר יוסף (מב, יט) אחיכם אחד יאסר צנית משמרכם, וכתיב (סס כד) ויקח מאתם את שמעון הוא שהשליכו

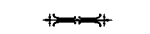
אשר הנחלים

כלומר שהכירו צרת נפשו והכירו כי בוראי הוא מתחנן שיניחהו, ולכן אמרו שבודאי היה מתחנן בפה מלא מהם כי לא יתכן שלא יבקש מהם: בדין אמרין לבון. דרשו מלת הלא שהוא מלשון כמו, שכמו כן ביקש הוא מידכם כאשר אתם מבקשים היום מאתו: דמו וגם דם הזקן. כי גם לרבות, אך העיקר נדרש דמו, וגם לרבות גם דם הזקן, שגרמנו לאבינו לצערו ולשפוך דמו: לעיניהם אסרו. שדימו בנפשם שהוא מאסרו באמת, וזהו ויאסור אותו רק לעיניהם:

[ח] לשון דרומי. כי בלשון הקודש מלת אבל הוא למעט מן הרב הקודם, אבל בלשון דרומי הוא לשון באמת, וכאומר באמת חטאינו היסבו כל זאת עלינו ולא עלילת חיים: אפשר יוסף בו. כלומר אם היה איש זקן יתכן שמפני רוב צדקתו לא נתן לב לדבר, אבל על נער כמוהו לא יתכן, אלא שבודאי ביקש מאור מהם שיניחהו, אך המה לא שמעו לו. וכוונתם כי הכתוב לא סיפר שמה מבקשת יוסף אליהם, רק פה אמר הכתוב שהתחנן להם. אך שלא ידומה שהכוונה כאן שראו,

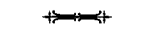
ארבעה דברים. דחשבו בקרא דלקמן הן עיקר תשמישו של עולם, ושאר כל מיני מתכות כלולין בהם. וכולן אם אבדו מאחד יש להם חילופין. להצילן ממקום אחר ולמלאותם חסרונן. אבל תלמיד חכם שמת מי מציל לנו כו'. דחסרונו של זה אי אפשר למלאות: כי יש

מסורת המדרש בה ילקוט כאן רמז קמ"ט כל הענין:

אם למקרא

תהום אשר לא בי היא ויהי אשר אין עפר: (איוב כה"ד) פי של לבקש מוצא יקום לזהב יופי: פרקל מעפר יקח ואבן יצוק נחושה: (שם שם א-ג)

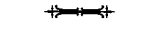
ענף יוסף

(ט) [ניא] בר דרמך רבי סימון בר שבתים מציאה מוצא בו אבדנו את רבי סימון בר רבא לי להמתיק כונת הדורש מדוע רק על רבי סימון דרשו כן. כי על פסוק ואלהי אביכם נתן לכם מטמון בלחמתיכם. תרגם אונקלוס ייב לכן סימן צמטוטכו. מלאה שהסימן הוא בלחמתי מליאה ומטמון. וזה כונת הפסוק שבתים מלאה מליאה (היינו שמלאה סימן) כו'. אלמנה שאבדנו את רבי סימון על אחת כמה וכמה. והיא מליאה נפשיה לטובי הדעות על אבדן תלמיד חכם כמורה ודי משה:

ידי משה

(ט) ואנחנו שאבדנו את רבי סימון וכו'. משמתי רמז על מה שדרשו זה דוקא על רבי סימון. כי תרגום של מליאה הוא סימא וקל להבין:

משנת דרבי אליעזר

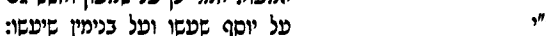
[ט] מלמד שחשדן אביהם. פירוש מלמד מלמד רבי יוסף אינו ושמטון משמתי ודימה אותן, וגם מלמד שמטון אינו והלא הם אמרו שהיחידהו במתנים וכשיצאו את בנימין יאל נפשי ואלה אמר שאינו, אלף משמתי, ואלה דרש המטות כהונה, ואלה לי ד"ש לגרוס זה אחר וילמד אליהם וגו'.

ד' דברים וכו'. הם זהב כסף נחושת וברזל יש להם מוצא כשאוכלים, והחכמה מאין תמלא כשהיא אבודה והיינו צמות חכם, ואם מלטער אדם באבדו זהב וכסף שיש להם מוצא להשיג אחרים, כמה ילטער צמות חכם שאין תמורתו. ועיין פני החילופים בצמדבר דבר (ח) ומה שכתבתי שם, וכאן מוצא רבב צמחה

אלהים שאלם זוכה לה על ידי יראה כמשורש בסוף הפרשה שם, הן יראה ה' היא חכמה וגו', ופסוק והחכמה מאין תמלא מקומו אלף פסוק א', וכן פסוק ועלמה הוא פסוק כ"א מקומו אלף פסוק י"ג, לסמוך כל ענין למה ששייך לו על פי מדה ל"א. והוצא כאן אגב מלמד רבי לוי שהוא שייך כאן: מציאה מוצא. שמלאה מטות

באמתחחס, ובשעת המליאה שהיא צמתייהם היה להם לשמוח לטובה, רק על שראו מה שיתכן לנמות מזה רעה לאחר זמן על כן חרדו, קל ותומר צמות חכם שטרעה לשעה ולאחר זמן: קשים עליהם בקורות. שמה שנלמד את כל הקורות, וכי חשבו שהיה דרך מקרה חלילה, והלא פסוק אמרו מה זאת עשה אליהם לנו, על כן דורש קשה בקורות: וכן כתב היפה שואר: שחשדן אביהם. שמה שאמר יוסף אינו וגו' היה לו לומר מיד אחר שספרו לו, למה המתין אחר שראו המטות, אלף שמתחשד המטות אמר כן על שמטון ותשגשג על יוסף שטעו ועל בנימין שיעשו: עלי להעמיד. שמה שאמר עלי, היו כולנה איך הם כולם עלי, הרי אינם אלא רק בנימין, ודורש הכוונה שעלי החוב להעמידם ובמעשי גרמתי שיחסרו ואני ירא מדין השאלו, עיין לעיל (סת, יב):

(ט) כל הקורות אותם דברים קשים בקורות: ויראו את נרורות כספיהם המה ואביהם וייראו. היה לו לומר ויראו נרורותם וייראו, מהו המה ואביהם. מלמד שחשדן אביהן. על הכסף: עלי היו כולנה. עלי י"ב שבטים. כלומר עלי ליתן דין עליהם שנתן לי הקב"ה ועשיו חסרתים:

וגו' ויאמר אליהם יעקב אביהם וגו' מלמד שחשדן. כבר יוסף אינו ושמעון אינו עלי היו כלנה עלי להעמיד שנים עשר שבטים. כן נראה דעת בעל אורחות חיים, ושיקר ענין הדורש הוא מפסוק וילמד אליהם יעקב אביהם אופי שללם יוסף אינו ושמעון אינו. ודייק מלמד שללם אומות כולם, כי אבדו בנים מכוונה בשם שכול. וכן הביא רש"י ז"ל דרש זה במוטע על מלות אלו. אופי שללם מלמד שמה הרגוהו או מכרוהו כיוסף. שללם כל מי שצנזו אבדוהו קרוי שכול עכ"ל. ודרש רש"י להעמיד שנים עשר שבטים הוא בכח מלות עלי היו כולנה החסרות במדרש ונריך להשלימים: עלי להעמיד שנים עשר שבטים. כלומר לכן

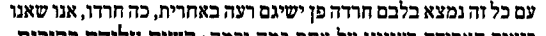
רבה ו, ז) בפסוק דודי ירד לגנו, ובמדרש קהלת (ה' יג) בפסוק מתוקה שנת העובד, ובירושמי סוף מסכת הרי"ה (פ"ג ה"ה): בקורות. דרש את כל הקורות לשון קורה שמתקרין זו הציה: שחשדן אביהן.

נחמד למראה וקשות היו לאסוריהם עכ"ל. וכן כתב הרד"ק בצורש אחר זה לשון ויחסר אורו לעיניהם כבוא"ל וכו' והמסורת עליה לית רפה וכל כפסוי דשמטון דכוותיה עכ"ל:

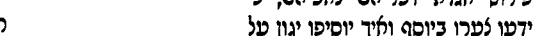

אשר הנחלים עקרים ותכליתם ושניהם שוים לטובה וכל אשר יתרבו צדיקים בעולם יתרבה חכמה ודעת בעולם, וא"כ מאין לנו תמורתו, שנאמר שנמרה אותו בראשון מפני שמצאנו השני כדוגמתו, הלא שניהם כאחד טובים ומוכרחים לעולם, ואיה איפה התנחמותינו, הבה זה: שבטים מציאה מוצא בו אנו שאבדנו. כלומר ראו נא והתבוננו, מטבוב הלב לאחרד על דבר העמיד אף שבעתה היא טובה, כשבטים שמצאו עתה הן עתק עם כל זה במצא בלבם חרדה פן ישיגם רעה באחרית, כה חרדו, אנו שאנו רואים האבידה בעינינו על אחת כמה וכמה: קשים עליהם בקורות. כי אי אפשר שיאמרו צדיקים כמותם שהיה זה בדרך מקרה שיתארו זאת בשם קורות, רק הכוונה את כל העול אשר הוטל עליהם בקורות ומשא כבוד מאד: שחשדן אביהן. פירש המתנות כהונה שחשדן אולי מכרו לשמעון. וכלומר שלכן אמר בלשון החלט שמעון אינו. ועיין במתנות כהונה: להעמיד י"ב שבטים. כלומר שכל צערו היה רק מפני

(שם שם יד) "תהום אשר לא וגו'", ארבעה דברים הן הן תשמישו של עולם, וכולן אם אבדו מאחד יש להם חילופין. להצילן ממקום אחר ולמלאותם חסרונן. אבל תלמיד חכם שמת מי מציל לנו כו'. דחסרונו של זה אי אפשר למלאות: כי יש

לכסף בו. פירוש כי הגה לכסף יש מקום מוצא, וכן יש מקום לזהב אשר הוא נלוך משם, והמה מקומות מן האדמה, ואף הברזל יש לו מקום מוצא מן הארץ ועפר אשר יוקח משם, ויש אבן אשר יעוק נחשת: שבטים מציאה מוצא. שעשוי היה המליאה לפנייה ועם כל זה היו דואגים וכוזבים על העלילה והאבידה שאפשר לבא אחר כך על ידי מליאה זו. אלו שהאבידה לפנינו שאבדנו את רבי סימון על אחת כמה וכמה שגדלוהו על זה. שאף אם נמלא אחר כך דיק אחר כדדרשו חז"ל על פסוק ורחם השמש ובא השמש, מכל מקום להאבידה לא תשלים המליאה (מראה הפנים): [יב] מלמד שהיו בו. לפי שלשון מקרה לא יאות בדבר זה, כי האגשים האלה שלימים הם ומיחסיים ענינם אל ההשגחה האלהית כאומרם אבל אשמים אנתנו וגו'. לכן אמר שפירשו זהו הדברים קשים עליהם בקורות, פירוש אגדת דבריהם לאביהם, כי ידעו לערו זכרם ונרדף יוסף ינון על יגונו של שמטון ובנימין (יפה שואר): דבר האיש אדוני הארץ וגו'. ויהי הם מריקים שקיהם וגו' מלמד שחשדן אביהם ויאמר עליהם יעקב אביהם וגו'. כבר יוסף אינו וכו'. נראה שכן נריך לומר. ויהי הם מריקים שקיהם

וגו' ויאמר אליהם יעקב אביהם וגו' מלמד שחשדן. כבר יוסף אינו ושמעון אינו עלי היו כלנה עלי להעמיד שנים עשר שבטים. כן נראה דעת בעל אורחות חיים, ושיקר ענין הדורש הוא מפסוק וילמד אליהם יעקב אביהם אופי שללם יוסף אינו ושמעון אינו. ודייק מלמד שללם אומות כולם, כי אבדו בנים מכוונה בשם שכול. וכן הביא רש"י ז"ל דרש זה במוטע על מלות אלו. אופי שללם מלמד שמה הרגוהו או מכרוהו כיוסף. שללם כל מי שצנזו אבדוהו קרוי שכול עכ"ל. ודרש רש"י להעמיד שנים עשר שבטים הוא בכח מלות עלי היו כולנה החסרות במדרש ונריך להשלימים: עלי להעמיד שנים עשר שבטים. כלומר לכן

רבה ו, ז) בפסוק דודי ירד לגנו, ובמדרש קהלת (ה' יג) בפסוק מתוקה שנת העובד, ובירושמי סוף מסכת הרי"ה (פ"ג ה"ה): בקורות. דרש את כל הקורות לשון קורה שמתקרין זו הציה: שחשדן אביהן.

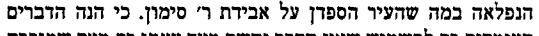
נחמד למראה וקשות היו לאסוריהם עכ"ל. וכן כתב הרד"ק בצורש אחר זה לשון ויחסר אורו לעיניהם כבוא"ל וכו' והמסורת עליה לית רפה וכל כפסוי דשמטון דכוותיה עכ"ל:

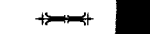
אשר הנחלים עקרים ותכליתם ושניהם שוים לטובה וכל אשר יתרבו צדיקים בעולם יתרבה חכמה ודעת בעולם, וא"כ מאין לנו תמורתו, שנאמר שנמרה אותו בראשון מפני שמצאנו השני כדוגמתו, הלא שניהם כאחד טובים ומוכרחים לעולם, ואיה איפה התנחמותינו, הבה זה: שבטים מציאה מוצא בו אנו שאבדנו. כלומר ראו נא והתבוננו, מטבוב הלב לאחרד על דבר העמיד אף שבעתה היא טובה, כשבטים שמצאו עתה הן עתק עם כל זה במצא בלבם חרדה פן ישיגם רעה באחרית, כה חרדו, אנו שאנו רואים האבידה בעינינו על אחת כמה וכמה: קשים עליהם בקורות. כי אי אפשר שיאמרו צדיקים כמותם שהיה זה בדרך מקרה שיתארו זאת בשם קורות, רק הכוונה את כל העול אשר הוטל עליהם בקורות ומשא כבוד מאד: שחשדן אביהן. פירש המתנות כהונה שחשדן אולי מכרו לשמעון. וכלומר שלכן אמר בלשון החלט שמעון אינו. ועיין במתנות כהונה: להעמיד י"ב שבטים. כלומר שכל צערו היה רק מפני

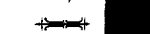
(ט) ד' דברים הן הן תשמישו של עולם, וכולן אם אבדו מאחד יש להם חילופין. להצילן ממקום אחר ולמלאותם חסרונן. אבל תלמיד חכם שמת מי מציל לנו כו'. דחסרונו של זה אי אפשר למלאות: כי יש

חידושי הר"ל [ט] שבטים מציאה מוצא בו אנו שאבדנו בו. פרשתי השמר על בני יקירי הורף ירא אלוקים מרבים מורנו הרב ול חיים ויה לריח ול נעמטר כ"ה טבה מר"ז וקבר כ"ו טבת) ממי שמתה דריקים היא טובה וטובה לנפש אדיק כי טוב נפשו (מטהיה לחיות בטעם ה' ואלתה הוא לרדו, נקן אמרו מה שבטים מליאה מלא בטעמן, אך טעם שיהו חוששין שלא יעגלו עליהם כדבר הכסף חרדו וילא לבם, אלמנה שאבדנו את רבי סימון, אף שרבי סימון מלא הוא שמה, אבל על הוא אבדה מכל ה' שנבדל שאבדנו ממתיו חכמתו (למטה לבני דור, עוד ט' נוחו כי תמגולו חם חסד מתי הדין שליט ט' כי מתי רשע דורו חלקו, איט דין שיש לו לרא מפי מתי חק: עלי להעמיד י"ב שבטים. בלגדת מלמתי (פרק טג) מתי שנלמד וכו', ד) לו יתן לך את ברכת לעולם, והוא שנתבדך הנה לא השמתי וגו', חסד י"ב שבטים כ"ב מלות שם ט"ן:

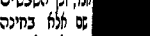

חידושי הר"ש ויהי הם מריקים שקיהם וגו' מלמד שחשדן אביהם. יק חכמה שחשדן שמו כי שמה לבתי וטעם מחירו וטעם ק' נחמם שמטון. ד' נפישו המורה שם על אופי שללם מלמד מלמד (לז מלמד מלמד שמה הרגוהו כו' ט"ן שם:

אמרי יוסף

[ט] תלמיד חכם חילופין זה כי לבק מוצא, אבל אמת מתי המלה: מציאה מוצא לבם. אף ירא פסוקי על אלף שאלו ר' סימון שהאף מה מתנה ועד אף על אחת כמה ש' או כי גם כ"י אף חן שם אלף חילופין הוא כי הוא לט, אלף הוא וכן שבטים חסד אלף חכמה, היא שלטת, אף כי נכרנו חכמה כהונה, כי האיק אבד ח' אף, על אחת ומת: ויאמר

הנה ליוסף
קראוהו כבוד שוטה,
משו כבוד לאס ולא
לאל: לא הם בני
אתמהא. ולכן אמרו
עליהם בלבות דרבי נון
ועק (ל) שאל של
כענין:
[1] אל ישראל
אביו וגו' ונחיה
לא נמות מוטב
ותא בוי. כן לר'ך
למה דרש כפל
קלומר שמה
נחיה לו ודאי וחק
הוא אפשר לא ימות:

חידושי הרש"ש
[1] הוא דהוא אמר
מטרה דרבי בוי.
וכן ישא דקרא למה
חומר יעקב י' לפרש
מה (לה) לומר תיבת
משחח חמה
ועק, ויזון על אמרו
ק למה הרעוטה ל:

ערכוהו: בכור שוטה. מפני שבכור
כבוד שוטה כמו בכור לאס ולא
(הרד"ל): כפתור ופרח. כלומר
נחיס ועגולים הדברים ככפתור,
ויפס כפרת: לא ירד בני עמכם.
לרמוז שאין ממש בדבריו כמו שאמר
יעקב על דברי רגיל לומר על
ויסכן עוד מפני שהיה רגיל לומר על
דבר שאנו דעמו, אקפח את בני.
והמליצה לא ירד בני יסכן שהכוונה
בני מלשון זינה כלומר רוח זינה
אינו מסכים לזה, וכן אקפח את בני
אמר גם כן בזוונה הזאת: עמכם
וקראוהו אסון בדרך אשר
תלכו בה וגו' הא בבית לא.
כן לר'ך לומר (אות אמת): בבית
לא. בתמיה: בשעת הסכנה. וכל
הדרכים בחזקת סכנה: (י) [יג]
אמרו לו מה. כלומר מה זה: הוא
אומר. כלומר חדושי הארץ אומר
לנו דברים של טעם. שיבא אחינו
הקטן עמנו למלרים להיות אות
וראיה שכנים אהנו, כי מה היזק
בזואו עמנו. ודייק זה מדכתיב כי
האיש אשר אליו היינו אמירה רכה
ושל טעם המתישדים על הלז ויפה
תואר: מעולם לא אמר יעקב
אבינו דבר של בטלה אלא
באן. אמר הקדוש ברוך הוא.
כן לר'ך לומר (יפה תואר). ורלונו
לומר מעולם לא אמר יעקב דבר
של בטלה היינו שיתלה הנהגתו
במקרה חס ושלוס אלא כחן, והיינו
במה שאמר למה הרעוטה לי שלא
היו ליה לתלות הרעה בהם אלא
בהשגחה פרטית מאת ה'. ויעקב
תלה במקרה שחשב שממכירת
יוסף ואילך סילק הקדוש ברוך הוא
השגחתו מטליו. ועל זה אמרו אמר
הקדוש ברוך הוא אני עוסק
להמליך בנו במצרים. ועבור זה

היה מכירת יוסף ומעולם לא סלקתי
דהוא אמר נטרתה דרבי מה. רלונו לומר שזכרתי
היה מכירת יוסף ומעולם לא סלקתי
דהוא אמר נטרתה דרבי מה. רלונו לומר שזכרתי

הרי זה. כך אמר יעקב: כפתור ופרח. כלומר נחיס ועגולים
הדברים ככפתור ויפס כפרת: לא ירד בני בוי. פירש רש"י דרש בני
לשון זינה, כלומר זינה עלי והסכמתי, או בנייני: בבית לא. בתמיה:
בשעת הסכנה. וכל הדרכים בחזקת סכנה: [י] מה. כלומר מה
הוא זה: הוא אומר. כלומר חדושי הארץ אומר לנו דברים של אמת,

התכלית העליון שידע כי אי אפשר לישראל להשתלם אם לא כשיהיו
הייב שבטים כולם, ובלא זאת יבטל השלמת ישראל חס ושלוס, וזאת
ידע כי רק אליו היה הבטחת העמדת הייב שבטים, וא"כ ח"ו נתבטל
העיקר הגדול, וזה עלי היו כולנה ומה יהיה ממני: בכור שוטה. כלומר
אף שהוא בכור עם כל זה נמצא בן דברי שטות כזה: היה אומר לא
ירד בני. עיין במתנות כהונה. ויחכן עוד מפני שהיה רגיל רק לומר
על דבר שנגד דעתו, אקפח את בני, והוה המליצה לא ירד בני: שאין
השטן מקטרג אלא בוי. הענין על דרך הציוור, כי השטן ומקרי הטבע
הרעים המה באמת אחד, המשל האויר המזיק והמחליא יש עליו ממונה
מלמעלה המביא האויר המזיק למטה ורשולט עליו, והוה המכוונה בשם
שטן, רק שלטמה נפעל הדבר בטבע ומלמעלה הוא בכוונה ורצון, וא"כ

לנחלה נחמה ליוסף קראוהו
עם השבטים, כך לא הסכים על
הדבר שאינו מתוקן. ולר'ך זיאוור
למה לא תפס מליצות הקודמות
שהמוכן מהם מניעת ההסכס עם
שכנגדו והם רבים, ויחכן על שרבי
טרפון היה מנהג לפרש בניו עם
שמיעת ההלכות כמו שאמר (והלכות
פס"ז מ"א) אקפח את בני זה
אמר כששמע הלכה מקופחת, אך
כששמע דבר שאינו מתוקן כל כך
ואינה מקופחת אמר לא ירד בני:
בשעת הסכנה. עיין שבת (לג),
א: (י) דברים של בטלה. שהאיש
ארון מלרים יאמר שהם דברי בטלה
ולא יקבל תשובתו שאמרת וקררו
אסון של בנייני: לא אמר בוי אלא
בן. להשכנים לא אמר דבר בטלה
שראה שדמת הדין מתוחה כנגדו
בשיכול בניו, אלא שבמה שאמר
(מג, ו) למה הרעוטה נכשל בלשונו,
שלא היה לו לתלות בהם אלא בהשם
יתברך, עיין לעיל (פד, ג) ולקמן (נד),
ג) שיר השירים רבה (א, כד) פסוק
משכני, איכה (ג, לב) פסוק מי זה
אמר, קהלת רבה (ד, ה) פסוק וטוב
משניהם:

י [מג, א-ה] "והרעב כבוד וגו', ויהי באשר
כלו וגו', ויאמר אליו יהודה וגו', אם
ישך משלח וגו' ואם אינך משלח וגו',
אמרו לו: מה הוא אומר לנו, דברים
של אמת, ואנו משיבין אותו דברים
של בטלה. [מג, ו] "ויאמר ישראל למה
הרעתם לי וגו', רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינא: מעולם לא
אמר יעקב אבינו דבר של בטלה אלא פך. אמר הקדוש ברוך הוא:
ביאני עוסק להמליך את בנו במצרים, והוא אומר "למה הרעתם
לי", הוא דהוא אמר (ישעיה מ, כז) "עסרתה דרבי מה ומאלהי וגו'".

מתנות כהונה
כלומר דברים של עיקר זיהיה כן על כל פנים ואנו משיבים כו': של
בטלה. בני טעם ולמה פתח פיו בדבר של תקלה. והשיב שכבר תפס
עליו הנביא על זה שנאמר (ישעיה מ, כז) למה תאמר יעקב נסתרה
דרכי מה' וגו', שהיה לו לדעת כי הכל מיד ה' ואין דבר רע יורד מן
השמים:

אשר הנחלים
גם השטן אין לו רשות להשטין כי אם בשעת הסכנה הבן זה: [י] דברים
של אמת. ולכן אמר האיש, שהוא שם לגדול המעלה ולאיש אמת.
ומה אנו משיבים לו, ואתה ירא מפני סכנת דרך שאינם דברים של טעם:
מעולם לא אמר יעקב אלא כך בוי. לפי פירוש המ"כ הלא קשה
המוכן מאוד. שמתחילה אמר שמעולם לא אמר יעקב דבר של בטלה,
ואח"כ מסיים שכבר תפס עליו הנביא בזה. ואולי ביאורו מפני שמעולם
לא אמר יעקב ככה על כן תפס עליו הקב"ה שיאמר דבר זה, כי לאיש
צדיק כמוהו לא נאזה שייחס זאת לרעה ח"ו מעם ה', ולכן הוכיח הנביא
לישראל וכינם בשם יעקב, שגם כיעקב נמצא שמך מן המדה הזאת,
שחשב שיש כאן הסתרה פנים ח"ו והוא מעותר לרעה, כן נוכל לתווכך
המאמר על דרך הדחק:

ישעיה מ' כז:
בו. איכה רבתי פ"ג.
פסיקתא דרב כהנא
פסקא י"ז. ועמ"פ
בהערות ותקונים.
ילקוט סדר חוקת רמז
תשס"ז. ילקוט ישעיה
רמז של"ב. ועי' אגדת
בראשית פ' ס"ד:

אם למקרא
שלשה נבעים
משפחה בפניה הארץ
כפתור ופרח ושלשה
נבעים משפחה בפניה
הארץ כפתור ופרח
כן לשפת הקנים
הצאים מן הפתח:
(שבת כהלג)
למה תאמר יעקב
ויהיבר ישראל נסתרה
דרבי מה ומאלהי
משפחה יצבור:
(שעה מג):

ידי משה
ובי בניך הם ולא
בני. וקשה למה נקן
את בנייני אמר כך
על ערכות יהודה דה
הוא בנו. ונראה לי
דכוונת יעקב לא היה
רק שיטתו לו ערכות
למסור את נפשו
בשביל בנייני, והיה
רצונו שאמר ליעקב
את שני בני תמיים
אמר יעקב בכור
שומע הוא זה, ובדולי
לא ימסור נפשו על
בנייני מה אמרת
שמיים שני בניך
בדולי לא תירא מזה
כי בני הם ורחמי אז
על הבן, אבל יהודה
שגידה את עצמו בשני
טולמות גדולי ימסור
נפשו על בנייני אלא
יהא חס ושלוס מטרה,
כי אין הדבר תלוי
ביעקב רק מדה עצמו
לשמים ודו"ק, מפי
הקטן מהור"ר ברוך
מפרנקפורט. בעל
המגיה:

[י] לא אמר יעקב
אבינו דבר לבטלה
אלא זה. כן לר'ך
לומר. פירוש לפי
שהיה נסתר ממנו וקל
לדבין:

שינוי נוסחאות
(י) מעולם לא אמר
יעקב אבינו דבר
של בטלה אלא כך
אמר הקב"ה. אות
אמת העיר שיש כאן
קושי בלשון במדרש.
וביפה תאר הגיה
שצ"ל "מעולם לא
אמר יעקב אבינו דבר
של בטלה אלא כאן,
אמר הקב"ה...". וכן
הוא באמת בא-א:

אמרי יושר

עריסותינו. היינו ולמולדתנו. הפרס שמולצין בה:

ורע אברהם

וין כל הימים ודו שלם הבא שכולו יום ויני"ד סימן ג"ד (ספ"ג לב), וינין רכ"ז (ספ"ג מה) מביא בית יוסף ב"ס רבינו ירוחם (ויני יד) וזה לשונו המנה עמנו בטולם סגל אין לו המרה, קרי עלמותיו של יהיה היה מגולגלים חלון. מקצין הטולם וינין בספר כפנות אור פ"ר יג"ג, והלא חמיו הכמיו ז"ל נחמית מכות (יא ז), זה לשונו, חמר רבי יהודה חמר רב, נידוי מל פנאי לר"ך הפרה, (נה"י) (מגלן מיהודה, דמיני חס לא שילוחיו אל"ך וכו', מ ענה שהיו ישראל מדרבן עלמותיו של יהיה היה מגולגלים חלון וינין פירש רש"י ונחמה לג ז, ויהיה לא ידע דין זה, ויברר החל וקיים התנאי חן לר"ך הפרה וכו"כ נש"ו הרשב"א ח"ג מ' ע"כ עיין תוס' זה אפילו, ורשב"א ז' וז"ל הפסד' חן סימן עב וכו' עד מירסיו. וקשה, מליה לר"י יהודה דין חמיה בטולם הבא, דלמא טולם הבא וטולם היה שים, יהיה לא היפר (למנו בשביל שקיים החל, ולא ידע דין זה ונראה לי דהכי ערשו, דפיר מוכיח דעו ירוחם דין חמיה עמנו בטולם הו שאין לו המרה, הו שקשה החך נתן עקב ליהודה את הנימן על שבעתו, ויהי חן שקיים החמר לר"ך להפר למנו, חס כן חס לר"ך להפר בלחו הו, חס כן יעבור יהיה על שבעתו חן ויפר לעמנו, חמיו חס מחיר למנו, שהרי מכל חקם לר"ך הפרה, חל על כרחך מוכח שבעת טולם הבא חן לו הפרה, ואם כן לא יכול להפר עמנו, והו שאמרנו במשכת חן נידוי על תנאי דין הפרה, שבע פנה שהיה מוטיל הנה חס היה מיפר למנו, הכי פירשו חן מקיים התנאי חן מוטיל הפרה, חן טענת טולם הבא, הו שאין חן חס אינו חקם התנאי, חן חן שבעת טולם

קיימות: מוטב תהא נפש כו'. דרש זה מיתורא דגם חמנו גם אחיה גם טפינו דטעם קיהיב שהמסופק אחד והוא חן רבים (הרב רבינו אליהו מזרחי): כל הימים. זה הטולם הבא. דכי הוה חמר סתמא וחטאתי לך ממילא הו משמע תמיד ולמה ליה למימר כל הימים, אלא בא לרבות גם הטולם הבא (זכר הקודש): (יא) כי לולא התמהמהנו וגוי ויאמר אליהם כו'. מביא פסוק לולא התמהמהנו ולא דרש עליו כלום. ובשאר טוב מזמור כ"ז איתא זכרי בן לוי חמר כל מקום שנאמר לולא בזכות אבות. והכתיב כי לולא התמהמהנו. חמרו כל עלמנו לא היינו עולים משם אלא בזכות אבות עיין ס. ואפשר שחסר זה המאמר כאן: תאמר אותו החרדה כו'. דאיפא הוא לשון ית, לכך דרשו שרוננו לומר שחטאתי בחרדת אבי חמר מי איפא. וחמר זה להורות כי כל דרכי ה' משפט יפה תואר. ואף על פי שהיה חסר בזמנו חמו, מכל מקום הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הלדיקים כחוט השערה (נר הקודש): שהן מזמרין בעולם. כלומר שהם מאזכרים כשמחים בהן: חלון חמר קטף ומור אגורי.

אפילו עצי עריסותינו גלה לנו. מומלדתנו דרש לה. ויש מפרשים שהגיד להם מאיזה עץ היה עריסותיהם ששכבו בהם בהיותם קטנים. ויקראו העריסות שבהן העיטוקות מתגלגלן מולדתנו. והא דקאמר שאל האיש לנו ולמולדתנו הכי פירשו שאל להם האם עוד אוחז העריסות

[מג ז] ויאמרו שאל שאל האיש וגו' אמר רבי אבא בר כהנא: אפילו עצי עריסותינו גלה לנו. [מג ח] ויאמר יהודה אל ישראל אביו, מוטב תהא נפש אחת בספק ולא בולם בודאי. [מג ט] אנכי אערבנו וגו' כל הימים, זה העולם הבא שכולו יום:

יא [מג י-יא] כי לולא התמהמהנו וגו' ויאמר אלהם ישראל אביהם אם בן אפוא, רבי לוי בשם רבי תנחום בן חנילאי: תאמר אותה החרדה שהחרדתני את אבא (לעיל ב, לג) ויאמר מי אפוא הוא, שנודעו עלי באן אתמהא. [מג יא] בח"קחו מזמרת הארץ בכליכם, רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי: דברים שהם מזמרין בעולם: חלון, חמר, קטף, ומור, איגורי, [מג יא] ומעט צרי, בלסם קטף, שם] מעט דבש,

רש"י

(י) לנו ולמולדתנו אפילו עריסותינו גילה לנו. קטנים המוטלים צעריהם: חטאתי לאבי כל הימים זה העולם הבא שכולו יום:

כל אלו הם דברים חשובים מאד שמזמרין עליהם. ומה שאמר מעט לרי פירוש וגם כן מעט לרי. והוא חסר וי"ו כמו (תצקוק ג, יא) שמש ירח עמד זבולה, ולכן הוסיפו וי"ו במלת מעט וכתבו ומעט כי חן מעט לרי וכו' פירוש פרטי הדברים דקחו מזמרת שלפניו, כי אינן כל כך חשובים וממלאים לרוב גם כן במגרים, אבל לקחו מזמרת הארץ הוא הארבעה דברים האכתזים לעיל שחשב עד מלת ומעט לרי, שהמה החשובים מאד שאינם נמלאים בארץ מגרים רק בארץ כנען: חלון. צפרק הסכלת (מנחות מד, א) תנו רבנן חלון זה גופו דומה לים, ברבייתו דומה לרג, ועולה אחת לשבעים שנה, וזדמו לזבעים תכלת לפיכך דמיו יקריס: חמר וקטף. חמר מילתא הוא, ונראה דהיינו חומרתי דקטיפתא שהוכיחו צפרק במה אשה (שבת נז, ב). ופירש רש"י קשר ששפן לרפואות קיטוף עין ראה שלא תשלוט. והערוך בערך אז פירש חומרתי דקטיפתא י"ש מי שאומר כי הוא ממזיז מרגליות שחולות הגשים בלואיריהן משום עין הרע: מור איגורי. שם כן. ועיין מתנות כהונה שפירש מור מין בשמים שקורין פיזמ"א. ואיגורי הוא זית שמטו אגור צבוכו: בלסם קטף. פירוש אפרסמון ונקרא בלסמ"י בלע"ז. והיינו קטף כדמחמרימין לרי, קטף:

מתנות כהונה

עצי עריסותינו. דייק מדכתיב ולמולדתנו רמו לעריסה וק"ל. ופירש רש"י הם הקטנים המוטלים צעריהם, הגוללים על ידי העריסה וכן פירש מהר"א מזרחי. ורש"י לא גרס על, ואולי משנה היא שכל הספרים גרסוין ליה: נפש אחת. בנימין בספק פן יקראנו אסון, ולא כולם במיתה ודאית צרעו: [יא] מזמרין

נחמד למראה

[י] ויאמר שאל שאל האיש וגו'. אמר רבי אבא בר כהנא אפילו עצי עריסותינו גלה לנו. רש"י צפירוש החומס כסב זה לשונו, ולמולדתנו למשפחותינו, ומדרשו אפילו עצי עריסותינו גלה לנו עכ"ל. בא לפרש כפל לשון שאל שאל האיש, ויראה בזה כי הרבה שאלות שאל, והנה במלת לנו נכלל גם יפקד שאליו היו מדברים, ולמולדתנו רמו

אשר הנחלים

עצי עריסותינו. כלומר המחשבה הנופל בקרבנו עת ששוכבים אנו במחמתנו, ודייק מן מולדתנו, והוא שם מושאל להמחשבה בעת ההיא אם טובה או רעה: נפש אחת בספק. וזהו שחלה הנער שהוא אחד, ואחי שאמרנו אותו בכל מאוד, ונחיה ולא נמות כולנו בודאי, ואנחנו רבים: זה העו"ב שכולו יום. דאם לא כן היה לו לומר ונחמתי לך, מה ליל תלחות בימים שהוא פרט קטון ממדת הזמן, ולכן דרשו על עו"ב הן ובההיר ואור ה' מופיע בנפש האדם תמיד באין חושך ומסתיר מאומה, שם ירשם חטאי אם לא הביאותיו אליך: [יא] תאמר אותה החרדה כו' מי אפוא. ופירושו שאמר בדרך התמיהא א"כ מלת

מסורת המדרש כה. יקוט כאן רמו קמ"ט:

אם למקרא ויחמר יחמק תרדה ורלה עד סאר ויאמר מי אפוא הוא הדר ציד ונבא לי נאכל מכל פטרם תבוא ואבכרתי עם פרוץ יהיה: (בראשית כו"ג)

מדמשבחין צארעא דורש על דברים מפורסמים לצד אלו המפורשים, ויין הטוב וחלון של תכלת: קטף ומור. מעט לרי תרגם אונקלוס זעיר קטף וכמו שאמרנו (שבת כו, א) הגרי אינו אלא שרף הנוטף מעלי הקטף, ומה שאמר ומור מין אחר הוא והוא מור דרוך של סדר תשא, וכו' אלו מ"א סממני הקטורת, ומה שאמר אגורי הוא זית איגורי (צרכות לט, א), ומה שאמר חלון בשבת (כו, א): ומעט צרי בלסם וקטף. לר"ך עיין שצכר חשב קטף, ובערוך ערך בלסמון הביא מדרש זה וזה לשונו מעט לרי בלסם ולא גרס קטף, ובערך סטכת כתב דלרי הוא מור דרוך, ובשבת (כו, א) דלרי הוא אפרסמון, ואם כן הכל אחד שמעט לרי הוא קטף כתרנומו ככ"ל, והיינו בלסם ומור ואפרסמון ומירא דכיא ובסממני הקטורת חשיב ליה בתרתי, ועיין עוד בערוך ערך קטף וערך מור ובמוסף ערוך שם:

ואי אדם צלותי
אתון בעיני. דייקו
יין לכס, שגרה
שהיא התפלה שאכלו
הם חוה, והייתו נכס.
ולזה לא אמר בתחלה,
גם שכבר גמר הענין
באומרו וקומו אצו
אל האיש:

זרע אברהם

הוא שאינו מהני
הפיה. וזוק. והרא"ס
(דברים ג' ז) מקשה
על הגמרא דמכות,
למאן הא דהיה
עלמיותו מגולגלים
בארון לפי שלא כפל
יודה לתנאי, וכל
תנאי שאינו כתנאי
בני גד ורואבן אהו
תנאי (קדושין ס"א
א) והוא כאלו אמר
עליו הכהן אהי
וחתאחי נר הים,
והתנאי בשל והמטעה
קיים, ויש לומר, דאי
למאן לומר שיהיה
ישעיה דבר שמפורש
במורה, אבל בנידוי
על תנאי שלרין
הפיה, אפשר שהיה
יודה ויעקב שמיים,
מפני שלא (גורם)
ועדו זה רק ממקרה
שקרה ליודה שנקבל
נו, עד כאן לאונו.
למאן משמע מדברי
הרא"ס, שבתחלה כפל
יודה התנאי, והתורה
לא פירשה כל דבריו
ובצו בקיבור, האולי
הדיון כן, מסתמא
כפל לתנאיה. וקשה
לי על דברי הרא"ס,
שאינו במסכת קדושין
דף ס"א א' איתא וזה
לענין, בשלמא לרבי
תניא בן גמליאל היינו
דכתיב (במדבר ה'
י"ג) אם לא שכב איש
אחר אשה לא שפית
טומאה תחת אישך
אקף, אלא לרבי מאיר
תנין מיבטי ליה. פירש
ר"י לרבי מאיר היה
למדה לכפול לכתוב

להביא דבש, וכי לא נמלא דבש במארים. ומטעם זה פירש בטניס
ושקדים שמן, דאי בטניס ושקדים ממש מאי רבותיהו ויפה
תואר: ולוט מוצטפה. בערוך הביא הגוסמאל ולוט מסטיכו.
וכתב פירושו בלשון יוני ורומי מין
סרף הנוסף ממין עץ ויש לו תועלת
ברפואה. ויש נוסחאות כתב בהם
מלטיכא עד כאן לשון מוסף הערוך
... : שמא הוקר השער. שפירוש
כסף משנה פי שנים כראשון, זולת
הכסף המושב בפי האמתות. ואף
על גב דבסיפור המטעה לא כתב
אלא משנה הכסף לקחו בידם ולא
זכיר כלל כסף המושב. יש לומר
כי לא הזכיר אלא מה שלקחו מאת
אביהם, אבל כסף המושב כבר היה
בידם מאז (נזר הקודש): אמר להם
הרי הכסף בוי. שהפסיק הענין
ואמר הרי הכסף וכו', ולכן כשחזר
והזכיר התפלה הזקק לומר שזו
לפני האיש, שהוא התחלת הדברים
(מרי"ט): צריבין אתון בוי. וכי
לריבין אתם עוד דבר אחר. אמרו
לו תפלתך אנו רואים ולריבין. אמר להם
התפלה מקודם, היינו להורות כי אין
לאדם לסמוך על נס על ידי התפלה
לכד אלא בזירוף השתדלות אנושי ואחר
כך ישען על ה' אלהיו
בכח התפלה (נזר הקודש):

משח דבטנים וכו'. שהפרי עלמו זכר נמלא והדבש ממנו יקר,
ועיין תרגום ירושלמי: צריבין אתון מילתא. שהיה לו לומר
וקומו אצו אחר התפלה, אלא בא לנכותן אס סומכים על הסבות
ואס על רחמי שמים, והשיבו
שסומכים על תפלתו צעודם עמו
שהיה תפלת רבים וכמו שמבואר
(פד, א):

**רבי יהודה בר רבי אמי: דבש בריא
באבן. [שם] ו"נבאת", שענה, [שם]
"ולט" מצטבה, [שם] "בטנים ושקדים",**

**משח דבטנים, משח דשקדים. [מג, יב] "ובכסף משנה קחו בידכם",
רבי יצחק אמר: שמא הוקר השער. [מג, יב-יג] "ואת הכסף המושב
וגו' ואת אחיכם וגו'", אמר להם: הרי הכסף והרי הדורון והרי
אחיכם, צריבין אתון מלתא אחרת, אמרי ליה: צלותך אנו בעינין,
אמר להון: אם צלותי אתון בעינין, [מג, יד] "ואל שדי יתן לכם
רחמים וגו'":**

רש"י

(יא) דבש בריא באבן. קשה: נבאת. שעוה: ולוט מצטיבו. מסטיגה בלע"ז: עזידה בול.
מצולצלת חתיכה אחת. בטנים ושקדים. משח דבטנים, ומשח דלוחים. והם גרגרים: בסף
משנה. שמא הוקר השער:

מתנות כהונה

ולריכס, אמר להם אם תפלתו חסם לריכס דבר זה לא יעכב
בידכם, ואל שדי יתן לכם רחמים:

**בריא באבן. קשה כאבן: משח דבטנים. שמן עשוי מן הבטנים
ומן השקדים, ובערוך ערך לוז גרם ומשחא דלוחים: צריבין אתון
בוי. וכי לריכס אתם עוד דבר אחר, אמרו לו תפלתך אנו רואים**

נחמד למראה

דין נאמר שאל האיש לנו ולמולדתנו לאמר, בעבור זה דפת רבי
אבא לומר כי פעל לאמר אינו חוזר על בני יעקב שיאמרו לו, אבל על
יוסף הוא חוזר שהוא עלמו אמר, ויהיה המכוון בלאמר שאל האיש
לאמר, כלומר שלא שאל כדרך השואלים שהם מסופקים בזה ששואלים,
אבל הוא עלמו היה משיב על מה ששאל ולא היה נעלם ממנו דבר, אבל
היה שואל על מנת לאמר ולהודיע לנו שלא נעלם ממנו דבר, ובעבור זה
הזקקנו להגיד לו האמת בכל מה ששאל ממנו להגיד לו, ובה נכון מה
שאמר רבי אבא אפילו פני עריסותיו גלה לנו:

הדברים האלה, על פי שאלותיו אשר שאל הזקקנו להגיד עכ"ל. ואולם
עדיין יש להקשות שהיה להם לומר שאין להם אחר שראו כי בתחלה
בא עליהם בעליה, ולזה אמר רבי אבא אפילו עני עריסותיו גלה לנו,
כלומר שלא היה נעלם ממנו שום דבר ובעבור זה הזקקנו לומר לו
האמת. ומה שלמד רבי אבא לומר כן, כראה לי כי כבר התבאר שכאשר
יבא מקור עם פעל מן הפעלים שגניהם משורש אחד, ויהיה אחריהם
במאמר הוא פעל מן הפעלים אשר הוא משורש אחר, אזי יהיה תמיד
ענין התחוות שני הפעלים ההם בעת אחד ובזמן אחד, והוא הדין בגיון

אשר הנחלים

בפני חבירו, ולכן התפלל בפניהם. ודייק שחיה לבקשתם מפני שאמר
תחילה קומו שובו אל האיש, ואחר כך החל להתפלל מכלל שפסק עניינו
וצוום ללכת, רק הם בקשו שיתפלל בעדם ולכן התפלל:

**הוקר השער. כי צוה שיקחו כסף משנה מלבד הכסף המושב: אמרין
ליה צלותך אנו בעינין. יש להבין מאין מוכח זה שהמה בקשו שיתפלל
בעדם ואולי הוא התפלל מנפשו. ואשר נראה לי כי התפילה היא אם על
עצמו היא בלחש בפני עצמו, אך אם חבירו מבקשו שיתפלל עליו היא**

למדה לכפול לכתוב
פירוש אם שפית חנקי, דלמא קלרה התורה ולא כפלה. ובגמרא דכתובות דף ס"א א' גבי הא דאמר רב הונא לרב ששת זיל אימא ליה ובשמחא יהיה מאן דלא אמר ליה, עין עין ממקדקי
או ממטלטלי, ובתוספות נ"ה (בשמחא) ואם האמר אף על פי שאמר ליה, יהא לרין הפרה, שנידוי על תנאי לרין הפרה. ויש לומר דהני מילי בדבר שהאנוהה מסופק אם יתקיים תנאי, כמו
הה דמאריה וגבדי דבדי שמים, לא היה יכול לשמרו וכו' עד כאן לשון התוספות. ובדף ל' ע"א איתא, אמר אביי נאמר אסון בידי אדם ונאמר אסון בידי שמים, מה אסון בידי אדם פטור מן
התשלומים, אף אסון האמור בידי שמים פטור מן התשלומין, מתקין ליה רב אדא בר אבהו ממאי דכי קא מהיר ליה יעקב לבניה על לניס ופחים, דבידי שמים ניטאו דלמא על אריא וגבדי
דבידי אדם ניאו, אמו יעקב אהא אהא לא אהא, יעקב על כל מילי אהא. וקשה לי מאי מקשה רב אדא בר אבהו, והלא על כרחך מוכח שיעקב אהא והא אהא, דאם לא כן למה היו
עלמיות על יודה מגולגלים בארון והרי היה צדו להתקיים ואין לרין הפרה כשמתקיים התנאי. ויש ליישב בדוחק: